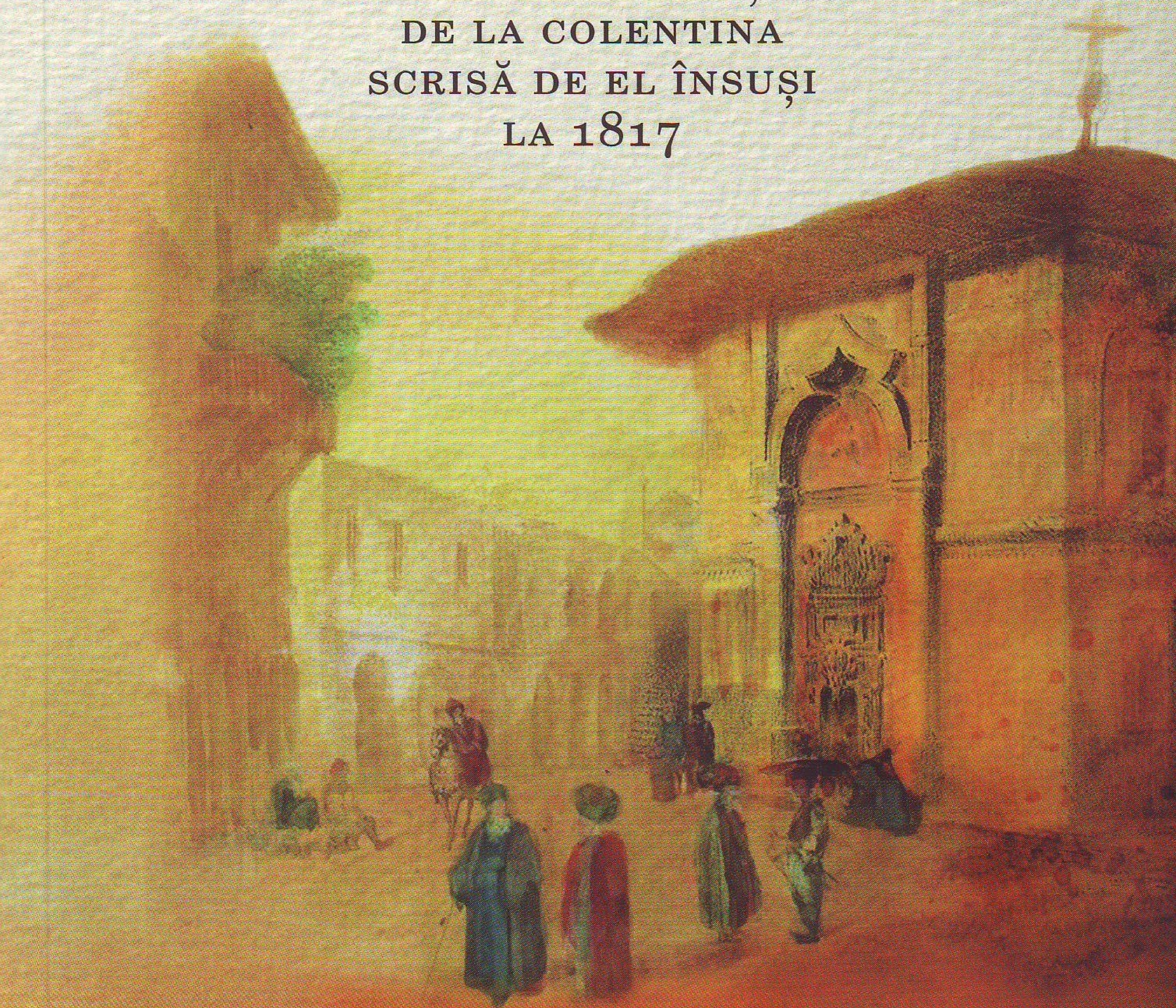
memorii | jurnale

O EDIȚIE DE
CONSTANȚA VINTILĂ-GHIȚULESCU

Tinerețile unui ciocoiaș

VIAȚA LUI
DIMITRIE FOTI MERIȘESCU
DE LA COLENTINA
SCRISĂ DE EL ÎNSUȘI
LA 1817

HUMANITAS

fi considerat un candidat veritabil pentru ceea ce a fost îndeobște definit ca *homo ottomanicus*[1]. Dar dacă, retrospectiv, Dumitrache Merișescu vorbește despre sine ca fiind „creștin“, născut la București, din părinți creștini, plătitori de dări către domnul fanariot Ioan Caragea, așadar către Marele Senior (Sultanul), ceilalți îi vor atribui identități ceva mai precise. De exemplu, zece ani mai tîrziu, în catagrafia alcătuită de autoritățile moldave (1829), Dumitrache este înregistrat ca fiind fiul lui „Fotachi Merișescu grecul“.[2] La mijlocul secolului al XIX-lea, originile sale balcanice nu se pierduseră încă, în ciuda inserării personajului în rețeaua boierimii locale moldave. Constantin Sion scria la 1856, în *Arhondologia boierilor Moldovei*, că Dumitrache ar fi „cavaf bulgar“, „pripășit în Moldova prin ajutorul familiei Sturdza“.[3]

Destinul lui Dumitrache Merișescu este însă mult mai aproape de personajele studiate de Christine Philliou: Dionisie Fotino sau Ștefan Vogoride, de exemplu, fără a atinge vizibilitatea acestora, bineînțeles. Aparținînd unei familii de negustori „balcanici“, refugiată din diferite motive în Valahia, Merișescu se numără printre cei care au „intrat în serviciul și cultura fanariote“[4]. Dumitrache își începe cariera sub aripa protectoare a patronului său: fanariotul Ioan

1. Maurits H. van den Boogert, „Resurrecting Homo Ottomanicus“, art. cit., pp. 16–17; Meropi Anastassiadou, Bernard Heyberger (eds), *Figures anonymes, figures d'élite: pour une anatomie de l'Homo ottomanicus*, Isis, Istanbul, 1999.
2. Vezi Alexandru V. Perietzianu-Buzău, art. cit., p. 277.
3. Constantin Sion, *op. cit.*, pp. 167–168.
4. Christine Philliou, *op. cit.*, p. 39.

Hagi-Moscu. Cînd patronul dispare, Dumitrache încearcă să se prindă într-o altă rețea clientelară și să intre sub patronajul unei alte familii importante și influente: Sturdza. Întreaga lui carieră în administrația Moldovei se leagă de evoluția în timp a patronilor aleși, promovînd sau sărăcind alături de aceștia.

Alte două ipoteze importante se desprind din analiza memoriilor lui Dumitrache Merișescu. Prima se leagă de aceste memorii construite diferit de celelalte prin stil, limbaj, comportament. Memoriile sînt prima mărturie a limbii și limbilor vorbite în diferitele straturi sociale, susținînd o prezență activă a „grecilor“[1] în modelarea unei educații și a unei culturi. Se prefigurează un limbaj specific care-l ajută pe Dumitrache să înțeleagă și să fie înțeles pe drumurile sale prin Valahia (și mai tîrziu prin Moldova) și prin Imperiul Otoman. Cu ajutorul limbajului își construiește o identitate „mobilă“, susținută de un anumit tip de comportament, de un anumit tip de costum. A doua ipoteză se conturează în jurul relațiilor clientelare care

1. „Greci“ este denumirea generică în epocă pentru toți creștinii ortodocși veniți de peste Dunăre, din Imperiul Otoman, care monopolizează activitatea comercială și meșteșugărească. Unii dintre ei vin în suita domnilor fanarioți, primind dregătorii importante în Divan. În această epocă se întrevede deja o atitudine ostilă împotriva aceastor „greci“, dar ea va exploda abia după 1834. Vezi în acest sens Lidia Cotovanu, „'Chasing Away the Greeks': The Prince-State and the Undesired Foreigners (Wallachia and Moldavia between the 16th and 18th Centuries)“, în Olga Katsiardi-Hering, Maria A. Stassinopoulou (eds), *Across the Danube: Southeastern Europeans and Their Travelling Identities (17th–19th C.)*, Brill, Leiden, 2017, pp. 215–253.

țin acest grup, dominat de personalitatea lui Ioan Hagi-Moscu. Mobili prin prisma activităților desfășurate – negustori, artizani, dădace –, „grecii" sînt legați printr-un tip de solidaritate aparte. Călătorind prin Imperiul Otoman și periferiile sale (Valahia), Dumitrache întîlnește întotdeauna greci, bulgari, sîrbi gata să-l ajute. Identitatea lor adună trei elemente: ortodoxia, un limbaj comun, mobilitatea.

Urmărind firul vieții acestui personaj, observăm cum se străduiește să pătrundă în diferitele rețele clientelare, care îl ajută să obțină slujbe și ranguri. Așa ajunge în mijlocul unei așa-zise „elite intelectuale moldave", avîndu-l ca pilon central pe Gheorghe Asachi, care devine un prieten apropiat al paharnicului nostru.[1] Apropierea de Gheorghe Asachi poate explica redactarea memoriilor, ca și faptul că Merișescu adoptă alfabetul de tranziție. Rămîne însă deschisă întrebarea cu privire la ignorarea acestor memorii de către nepotul său. V.A. Urechia este cunoscut pentru activitatea de editare de documente din arhivele secolului fanariot. Se poate ca memoriile să fi fost ascunse pe undeva printre paginile celor 13 volume de documente cu privire la *Istoria românilor* și să nu fi atras atenția pînă acum.

Scrierea autobiografică exersată de Dumitrache Merișescu se înscrie în definiția propusă de Philippe Lejeune cu privire la autobiografie. Cu alte cuvinte, scrierea este „o narațiune retrospectivă în proză", identitatea personajului principal se asociază unei

1. V.A. Urechia, *op. cit.*, p. 15. („La moșul meu, D. Merișescu, am văzut mai întîi pe Gh. Asachi", scrie Urechia, povestind cum avea să-i fie prezentat ca un „franțuz").

„persoane reale" și accentuează „istoria personalității sale". Povestind doar anumite aspecte din viața sa „în spiritul adevărului", scrierea este „un pact autobiografic" cîștigat.[1] Ceea ce propune Dumitrache are legătură cu un „adevăr" trăit de el însuși. „Cred istoriile", conchide la finalul călătoriei, invitîndu-l pe cititor să creadă și el, pe baza „informațiilor adevărate", uneori susținute de personajele importante, care garantează prin implicarea în realitatea istorică a narațiunii compuse.

Mulțumiri

Manuscrisul lui Dumitrache Foti Merișescu a zăcut în arhivele mele mai bine de un deceniu. Cînd Wissenschaftkolleg zu Berlin m-a invitat să fac parte din prestigiosul grup de cercetători internaționali (2015–2016), m-am gîndit că poate îmi voi găsi timp să-l transcriu. Și așa a fost. Dar aventurile lui Dumitrache Merișescu păreau neverosimile în absența unor informații cu privire la epocă, scriere, limbaj. Am apelat așadar la ajutorul unor colegi și prieteni mult mai informați decît mine în anumite aspecte ale cercetării. Domnul profesor Andrei Pippidi a citit cu entuziasm manuscrisul și m-a însoțit pe tot parcursul documentării, oferindu-mi din cînd în cînd piste în conturarea figurii paharnicului Merișescu. Ema Timotin a citit întregul manuscris, controlînd cu atenția

1. Pilippe Lejeune, *Le Pacte autobiographique*, Seuil, Paris, 1975, p. 14.

lingvistului formele și cuvintele mai puțin întîlnite în alte scrieri ale timpului. Lidia Cotovanu m-a ajutat cu traducerea dialogurilor din limba greacă, oferindu-mi o serie de lecții lingvistice legate de sensul cuvintelor grecești, trecute prin coruperea inevitabilă, în timp ce Elena Siupiur m-a ajutat cu traducerea dialogurilor din limba bulgară. Nicoleta Roman și Bogdan Mateescu mi-au indicat unele documente de arhivă cu informații despre celălalt Dumitrache Merișescu, care apare cu regularitate în documente, fiind implicat într-o mulțime de litigii. Alex Drace-Francis și Wendy Bracewell au făcut comentarii entuziaste, oferindu-mi o serie de sugestii atunci cînd, invitată de Alex, am vorbit pentru prima dată despre Dumitrache Merișescu, în aprilie 2017, într-un seminar organizat la Universitatea din Amsterdam. Cu James Christian Brown am lucrat pentru un studiu în limba engleză, plecînd de la acest jurnal, prilej de discuții folositoare și îndreptări utile.[1] Colegiul Noua Europă a fost, ca întotdeauna, gazdă primitoare, oferind cu generozitate timp și spațiu cercetărilor mele. Radu Gârmacea mi-a oferit sugestii cu privire la editarea textului din manuscris și a primit cu entuziasm publicarea acestui volum în colecțiile Editurii Humanitas. Tuturor le mulțumesc. Eventualele erori de interpretare îmi aparțin în întregime.

1. Două variante scurte ale acestei introduceri au apărut după cum urmează: Constanța Vintilă-Ghițulescu, „Amintirile unui boier valah de pe vremea lui Ioan vodă Caragea (1814–1817)“, *Revista Istorică*, 1–2, 2017, pp. 77–98; Constanța Vintilă-Ghițulescu, „'I Believe in Stories': The Journey of a Young Boyar from Bucharest to Istanbul in the Early Nineteenth Century“, *Turcica*, (50) 2019, pp. 287-320.

Acest studiu a fost susținut de proiectul *Luxury, Fashion and Social Status in Early Modern South-Eastern Europe (LuxFaSS)*, cu numărul ERC–2014-CoG no. 646489, finanțat de European Research Council și găzduit de New Europe College, București.

Constanța Vintilă-Ghițulescu

Notă asupra ediției

Manuscrisul se păstrează la Arhivele Naționale Istorice Centrale, București, Fond Manuscrise, sub cota 1773, cu titlul *Viața lui Dimitrie Foti Merișescu de la Colentina, scrisă de el însuși la 1817*.

Pe ultima pagină de manuscris, autorul scrie: „20 septemvrie 1817. Dumitrache Merișescu, în vîrstă de 20 de ani. Dălhăuți". Însemnarea ne-ar duce cu gîndul la redactarea în această perioadă, mai ales că evenimentele narate sînt foarte aproape de momentul 1817, dar scrierea folosită – în alfabetul de tranziție – ne îndreaptă mai degrabă spre mijlocul secolului al XIX-lea, într-o epocă pentru care o astfel de producție literară e specifică. Manuscrisul pare a fi o retranscriere a unor note anterioare, pentru că, pe alocuri, scrierea este corectată cu creion chimic negru sau îndreptată, cu intervenții deasupra rîndului. Este posibil ca amintirile să fi fost redactate imediat ce autorul lor a poposit la Dălhăuți, cu aventurile proaspete în minte și cu dorința vie de a le așterne în scris. Totuși, cîteva observații asupra textului și scrisului mă îndeamnă și către ipoteza unei redactări mai tîrzii. De pildă, la 1856, Dumitrache scria încă în chirilice, așa cum și semna, clar și îngrijit – după cum se vede în alte documente din arhive. În textul memoriilor, personajul nostru, născut în București, amestecă graiul muntenesc cu cel moldovenesc, cel din urmă asimilat după stabilirea la Dălhăuți. Aceste elemente ar așeza scrierea sau prelucrarea acestor memorii, după note timpurii, abia în partea a doua a vieții

Manuscrisul a fost scris pentru a fi citit. Dumitrache Merișescu își imaginează un public care să-i asculte poveștile, adesea comice și imprevizibile. Așa că le scrie în limba pe care o vorbește, fără prea mare atenție la structura frazei sau la gramatică. Analiza manuscrisului dezvăluie detalii importante despre limba vorbită de norod în viața de zi cu zi, cu preluări și prelucrări ale cuvintelor uneori destul de diferite de originalele lor. Obiectele de îmbrăcăminte sau unele alimente se regăsesc în împrumuturile din limba greacă, bulgară sau turcă, transcrise ca atare. Ele au reprezentat dificultatea cea mai mare în transcriere și interpretare, din cauza formelor corupte ale cuvintelor. Multe dintre aceste cuvinte au dispărut odată ce moda orientală a fost înlocuită de moda „franțuzească" sau „europeană". De altminteri, și această influență este vizibilă, atunci cînd Dumitrache Merișescu vorbește despre „amorul platonic" pentru a-și descrie prima poveste de dragoste.

În transcrierea manuscrisului am urmat normele folosite de colecția „Documenta Romaniae Historica" și normele de redactare a textelor vechi românești, încercînd să redau cît mai fidel textul memoriilor. Am respectat particularitățile limbii române de la începutul secolului al XIX-lea, pe care am descoperit-o prin intermediul acestui jurnal, neintervenind pe text. Potrivit practicii editoriale consacrate, am redat particularitățile de pronunție dialectale sau pe cele care țin de istoria limbii, precum și formele gramaticale specifice, utilizînd ortografia actuală. De pildă, *e* inițial l-am trascris ca *ie* în situațiile precum *eșire* = *ieșire*, *o* ca *oa* atunci cînd corespunde diftongului din limba contemporană (*fome* = *foame*, *moșă* = *moașă*, *coconă* = *cocoană*). *Ia* (scris uneori *ía*, alteori *ea*) după consoane, și mai ales în poziție finală, l-am transcris în general *ea* (*mergía* = *mergea*, *ajungía* = *ajungea*, *avía* = *avea*, *cafía* = *cafea*). Acest *ía* corespunde slovelor chirilice ꙗ, ѧ și poate semnala, în multe cazuri, pronunția moldovenească. Am îndreptat tacit dublarea vocalei *a* în cuvintele *faaci*, *draaci*, *gaard*, datorită inconsecvenței autorului, dar am păstrat forma *paaci* (*pace*), astfel notată de-a lungul întregului manuscris (alături de forme ca *voroavă* sau chiar de unele structuri sintactice dialectale, frecventele terminații în *i* în loc de *e* sînt o marcă a graiului moldovenesc, altoit pe un solid substrat muntenesc – *dă*, *pă*, *pîn*, *acilea* etc.). Am redat literele omise în [croșete]. Am adaptat

sau am introdus punctuația conform normelor actuale, pentru a face textul cursiv. Am folosit grafia cu *î* și *sînt*, care dă seamă cu mai multă acuratețe de realitatea textului vechi. De asemenea, am considerat utilă introducerea ghilimelelor pentru a marca diferența dintre vorbirea directă și vorbirea indirectă, dintre dialog și narațiune. Am împărțit textul, care curge în manuscris fără întreruperi, în paragrafe și secvențe. Pentru mai buna orientare a cititorului în text, am stabilit în Cuprins un sumar analitic. Supratitlul de pe coperta volumului îmi aparține.

Pentru redactarea notelor lexicografice am folosit următoarele dicționare: Ladislas Gáldi, *Les mots d'origine néo-grecque en roumain à l'époque des Phanariotes*, Kir. M. Pázmány Péter Tudományegyetemi Görög Filológiai Intézet, Budapest, 1939; August Scriban, *Dicționaru limbii românești (etimologii, înțelesuri, exemple, citațiuni, arhaizme, neologizme, provincializme)*, Institutul de Arte Grafice „Presa Bună", Iași, 1939; Emil Suciu, *Influența turcă asupra limbii române*, Editura Academiei Române, București, 2 vol., 2009–2010; Lazăr Șăineanu, *Influența orientală asupra limbei și culturei române*, 2 vol., Socec, București, 1900; Heimann Hariton Tiktin, *Rumänisch-Deutsches Wörterbuch*, Staatsdruckerei, Bukarest, 3 vol., 1903–1925.

C. V.-G.

Viața lui
Dimitrie Foti Merișescu
de la Colentina,
scrisă de el însuși
la 1817

Într-o zi, stam după citirea[1] tragidii lui Orest și a lui Erotoclit și mă miram. M-am hotărît ca să-m fac și eu o istorie pentru celi mie întîmplati.

Eu sînt născut la anul 1797, botezat de Hagi Moscu. Taica făcea negutătorie cu cirezi. Toamna le tăia la zalhana la Colintina. I să zicea cuparu Foti Merișescu. La anul 1802 mi-aduc aminte că la cutremuru cel mari aveam o morișcă cu ciocani în grădină din apa ce învîrtea roata din Dîmbovița, din sus de băile turcești. Grădina era a unchiului, paharnicu Manolachi, tot Merișescu. La 1806 toamna au venit muscalii. Era și turci în București, la Radu Vodă în turn era arvați[2] și oliteni (pentru ce, nu știu). S-au făcut mari frică în București, cu turcii, Tiresinikiolu pașa turcesc de la Giurgiu, Sitan sișipada[3].

Mi-aduc aminte că și fămeile cu cobilița spăria pă turci. Zicea că fugeau fără șăi și fără frîie, dar noi, copiii, și mai mari între noi, am ieșit pă Podul Tîrgului

---

1. În ms.: ciitirea.
2. *Arvat*, mercenar, croat sau sîrb.
3. Suprascris. Probabil Aydin Pașa.

de Afară, tocmai unde se faci Tîrgu Moșilor. Muscalii vinea pă drumul Colintinii. Era înșirați, ni să părea că capătul ajungea la Pantelimon. Era cazaci cu suliți lungi, era dragoni. Ni să părea că au două capiti, avea săbii în mîna lată, iară pă gios era un mare șir cu haine vierzi, peni în cap de cal. Și da din tunuri, cîte unu, cîte unu mergea rîndul pînă la Pantelimon, dară ce era mai frumos că nu se mai auzea nimărea de cîntarea muzicilor; și bătea tobi[le] lor, cazacii cînta din gură, dragonii cu trîmbițele și vînători, încet, tot rîndu. Poati mai tot Bucureștii ieșisiră la cîmp, de privea. Au intrat în tîrg tocmai mai noaptea. Noi, băieții, mergeam toți după muzica dragonilor, că aceia intra în București. Auzeam ofițerii, striga: *„Na prava, na leva, cistka“*[1], zicea. Asta era după tăierea domnului Angerliu[2].

Noi, de multe ori, cîntam pe coastă la Mitropolie, pe deal:

Frunză verdi lemn sălciu
ticălosul Angerli
tot hain s-au arătat
țara au prădat
că multe au stîrnit
oierit și văcărit
pusisiră raiaua
ca să ia toată paraua

1. *Na pravo, Na levo, Za cesti!* La stînga, La dreapta, Pentru onor! (rus.). Mulțumirile mele se adresează doamnei Elena Siupiur pentru traducere.

2. Constantin Hangerli, domn al Țării Românești între 1797–1799, executat din porunca sultanului la 1799.

n-au gîndit să să păzească
de porunca împărătească
de sabia arăpească
și al li le ...[1]

Pe la 1812, priveam pe bezădea Dimitrache Moruzu cum juca jiritul[2] cu turcii ce să numea murahază[3] și ghenerarii Kameski și Sovorof, cari s-au înecat la Rîmnicu Sărat. Muscalii să întorcea[4] să meargă la bătaie cu franțujii. Femeile îi petrecea pîră la Colentina. Unele era ascunsi subt pod. Noi, băieții, le chiuiam și strigam lor: „La Colintina, Plumbuita, undi și undi ceia cu titra“[5].

Eu petreceam fără de grijă la anul 1814. Taica să însurasi la Focșani. Era la via numită Dălhăuța, unde și mama vitregă avea vie alăturea. Frate-mieu, Nițu, era la Craiova, la unchiu nostru. Alt frate, Ioan, era cu taica la Focșani și cu surorile mele mai mari. Alt frate, Anastasi, șidea la nașul și rudenie Hagi Moscu, tot în București. Vîrsta mea era de 17 ani la 814.

1. Versurile care circulau pe seama lui Constantin vodă Hangerli se regăsesc și în alte manuscrise din epocă. Dumitrache Merișescu și le amintește destul de corupt față de versiunea păstrată în manuscrisul 4768, ff. 26–31, de la Academia Română. Vezi și *Cronici și povestiri românești versificate (sec. XVII–XVIII)*, ed. Dan Simonescu, Editura Academiei Române, București, 1967, pp. 307–312.

2. *Jirit*, gerid, girit, sport tradițional turcesc în care se aruncă sulița (bățul) din galop.

3. *Murahaz*, înalt demnitar, stăpîn, ambasador.

4. Cu sensul de retragere.

5. *Cu titra*: profesorul Andrei Pippidi sugerează că ar fi vorba de cei care aveau grade, ofițerii. Soldații ruși erau încartiruiți la Mănăstirea Plumbuita, în Colentina.

Într-o zi de toamnă eram sfătuiți: am cumpărat o jemnă[1] de la Babicu și friptură de la Furnu, și usturoi de toamnă. Am mers la Filaret, acolo, și mîncam și beam must. Am mîncat noi, dar mustu era cam înăsprit, că am chefăluit[2] din noi. Au început sfada. Unu au dat o palmă prietenului meu, Marcu. Eu m-am mînăiet și am luat o cărămidă mică. Mergînd să scap pe Marcu, el mi-au dat o palmă, și eu, cum eram cu cărămida în mînă, am dat cu pumnu în capul lui. Dară, fiindcă era cărămida ascuțită, au intrat în capul lui și au năvălit sîngele. Dacă am văzut sîngele, fiind și amețit de must, am rupt-o la fugă peste garduri, prin grădini și prin vii. Nimăre nu mă gonea, dar mie mi se părea că mă prinde și mă duce la domnitoru Caragea și mă pune în țapă, pentru că adesior sîmbătile punea în țapă pe hoți. Am privit și mă luasi frica; tot sîmbăta pe vinovații la pușcărie, la unii tăia mîinile cu satîru, la unii tăia nasu și urechile, legați cu mîinile dindărăt, numai scutura din cap.

Ieșind peste garduri, la cîmp, am văzut un bătrîn și am zis: „Tată, bătrînule, ce sat este ala departi?" Au zis că-i Slobozia Nou. Am pornit într-acolo. Am ajuns două cari bulgărești cu bivoli. M-am dezbrăcat de fermenea, rămîind numai în antiriu, că eram tari asudat. Bulgarii să întorcea din București, vîndusi zarzavaturile. Eu aveam de gînd să mă sui în car, să mer[g], și pîră a nu mă sui în car m-au întrebat: „Unde mergi, băieti?" Eu am zis că merg la satu Slobozia. „Dar cine-i taică-tău acolo, de ți-au făcut așa haini buni?" Am zis

1. *Jemnă*, jimblă, pîine albă.
2. *Chefălui*, sens vechi pentru a se ameți, a se îmbăta.

că sînt la stăpîn și mi-e frică de ciumă, că au murit lîngă noi, și mi-au dat voi să mă duc. Mi-au venit dor de maică-mea. „Dară cum o cheamă?" Eu am zis un nume: „Tudora, maica biata Tudora!" „Nu este în sat la noi." „Este moașă, și-i bătrînă." „Biata!", au zis grădinaru. „Rămîi la grădină cu noi și mîine te duc eu în sat. Vezi că-i noapti?" Eu temîndu-mă că mă văd cei [de] la București, pentru mine satu nu era departe.

Am luat-o mai trepejor, dară amurgul sării, drumul meu era pă lîngă o arie. Mi-am pus în gînd să dorm în pai, m-am acățărat pă vîrful unui stog dă pai, mi-am făcut cuib la mijloc. Era cam cu frig, dară am adormit. Am auzit prin somn vorovind, eu tăceam dă frică, dară am auzit și rîzînd; și ca să văz mai bine, încetișor, mă lungeam. Deși era frumoasă lună, dară eu nu puteam să văz, că era cam subt stog; fără veste am alunecat cu paile. Am căzut peste dînșii. Eu am țipat dă frică, căzînd peste dînșii. [La] țipătul meu, au tulit-o de-a fuga. Eu m-am deșteptat că sînt căzut și căutam să mă învălesc cu paiele căzute, dară pă pămînt era un urcior cu must tare bun și o mari bucată de mălai, era și o friptură de oaie. Toate era buni, că tari-mi era foami și seti, dară frica nu-mi ieșa din ciolani. Am mai înnoit-o: gîndeam, dacă s-ar întoarce ăi de subt stog, m-or bati văzînd un băiet, ci nu dracu. Am întins-o spre sat, ci era tari aproape. Dară, pîră [a] nu intra în sat, ca să întărît cîinii, am văzut o mică jitărie a satului. Am intrat acolo, uși nu avea. Era numai o vatră de jitărie. M-am culcat pă dînsa, vîrîsem mîinile în sîn și genunchii mi-ajungea dă gură.

Abia adormisem, tremurînd. Mă simt că mă clatină. Eu tăceam dă frică. Zicea: „Ioani, scoală, mă, că au venit la noi dăsigari. Nu ştii tu că esti mîini nunta?" Mai zicea: „Degeaba ai fugit de la arii. Eu am fost şi nu am găsit mîncarea noastră." Eu [am] zis: „Dă-m[i] pace, fa, că nu sînt eu Ion." Curvişina dracului mi-au dat un pumn, ocărîndu-mă: „Sarsailă, tot tu erai pi stog? Aşteaptă-mă, draci..."

Eu, spăimîntat, m-am sculat, am purces în sat. Toţi dormea. Am zărit o mică lumină la o fereastră, aveam un par de la un gard, dară cîini[i] erau toţi pă paaci. Am împins în uşă, ce nu era încuiată. Am găsit o nevastă lîngă foc, gemînd. Eu am zis: „Leică, să dorm pînă mîine acilea?" Au răspuns: „Dumnezeu te-au adus, că omul meu aştept să vie, că sînt bolnăvită." Am zis cu spaimă: „Dă ciumă?", pentru că era ciumă în Bucureşti. „Ba, ba, eu m-am bolnăvit dă copil." Nu ştiam cuvîntul, că fămeile asupra facerii aşa le vorovea. Eu m-am culcat pă o laviţă, puind capul pă o c[h]ebie[1]. Adormisem. M-am trezit într-o lumină mai mare de opaiţ, şi mă ruga să mă duc la moaşă să vie mai degrabă. „Du-te, mă rog, flăcăule. Dacă a veni bărbatul meu, ţ-a da ce-i ceri. Fă-ţi pomană, că pe dînsul am aşteptat." „Eu nu sînt dă acilea, nu ştiu unde şade." „Ieşi şi te du drept la biserică, şi în dosul bisericii esti o salcie lîngă bordei."

Am ieşit afară, luna era luminată. Am căutat drumul drept ce ducea la biserică. Adevărat, era [un] bordei şi o salcie. Am st[r]igat la ferestuică: „Moaşî,

1. *Chebie*, din tc. *kebe*, aici cu sensul de manta ţărănească din aba.

moaş[î]." Au răspuns: „Cini-i? Vino înăuntru." Intrînd am zis: „Aidi moaş[î] la noi, că gaga ari să facă." „Nu merg, nu merg, că am să merg la alta. Aştept să vie bărbată-său, că sînt slabă. Dă-mi paaci, că nu merg." „Dară apoi te duc în spinari." În casă era singură, şi întuneric. Am luat-o de mîini, silită. Am scos-o afară. Era luna întunecată. Cam cu sila am luat-o în cîrcă, cam cu greu mergînd eu cu dînsa în cîrcă. De nebăgări de samă am cîrmit drumul. Am dat cu pieptu de un puţ, dară am gîndit că este vreo tulpină. Am întors spatili ca s-o iau mai bine. Am lăsat-o de mîini şi îndată au picat în puţ. Parcă au zis un „ce-i?"...[1] Am înţeles că era puţul fără cumpănă. Ei, Tachi, ce faci acu? Frica morţii pentru mine era mult mai uşoară. Cu pas repede mergeam, dar unde, nu ştiam. Satile de cîmp [sînt] urîte, n-au copaci, n-au grădini, n-au nici îngrădituri. Nu mergeam drept, ci tot volti, şovăi[nd].

Iată şi un holtei tocmai atuncea s-au ivit de la o casă. Au ieşit înaintea mea. Începusem a tremura de frică. Era un holtei şi să uita la mine. Eu tăceri. Eu mă gîndeam că mă cunoaşti. Au zis: „Unde mergi dumneata?", pentru că hainili nu-mi era de sătean. Am croit o minciună că vin de la Bucureşti şi merg la Craiova şi am rămas de cari. „Merg şi le ajung". Au răspuns: „Ţi-oi spune mîine. Vino, încet, şi te culcă în aşternutul meu pe prispă, că eu acum vin înapoi. Şi dimineaţă te îndreptez." Eu eram silit a face orice ar zice. M-am culcat încet pe prispă. Mi-am acoperit cap[ul] într-un ţol. Adormisem. Am simţit că mă trage dă piceri. Zicea: „Măi, Ioani, fricosule. Scoală! Nu ştii

1. Aşa în ms.

că mîini este nuntă, să duci dăsigaru și rămîi fără motocei și panglici?“ Am ridicat capu și am zis: „Dă-mi paaci, fa“! S-au uitat la mine și m-au stupit, zicînd: „Arză-te focul, boala dracului, tot cu tine mă întîlnesc“. S-au auzit din casă un glas: „Curvulici[1] și țolină[2] ce ești“. Fata au fugit. Au ieșit afară. Au stat lîngă mine. Eu pusesem țolul peste cap. Au zis: „Cini era?“ N-am răspuns nimica. Tatăl lui Ion au rădicat țolu și să uita la mine. La lumina lunii au văzut că sînt cu căciulă cu fund. Au zis: „Ce cauți noaptea? A?“ Am zis tot o minciună, că m-am rătăcit și un flăcău m-au adus să dorm pîră a veni el și dimineața mă duce în București, că tot ari trebuință. Gazda au zis: „Culcă-te, jupîne.“ Dacă am auzit zăvoru, m-am sculat tari încet[3], m-am uitat la lună încotro mergea și am pornit-o mai iutișor. Poate mai ieșeam din sat.

Iată o fetiță cu cămașa albă și cu două ziegri (foti turcești). Au venit drept la mine și s-au uitat. M-au întrebat de unde viu noaptea. Eu tot o minciună țineam. Fetița au zis: „Nebunule, n-am auzit de drum la Craiova. Tu te duci să te îneci în Dunăre. Drumu Giurgiului, sînt 2 poști bune, dară p-acolo nu știu. Vino la noi acasă, că sînt singură“. Am fost bucuros, că nu știam unde merg. Nu departe era casa. Fără a descuia ușa, ne-am pus pe prispă, și cu tăceri ne uitam unul la altul. Eu gîndeam la cîte să făcuse, una după alta. M-au întrebat: „Cum te cheamă?“ Am zis: „Tachi mă

1. *Curvulici* (curvulice), curvă.
2. *Țolină*, femeie rea și vicleană.
3. În ms.: încecăetu.

cheamă.“ „Neică Tachi, să rămîi la noi. Eu nu sînt d-acilea“. Am întrebat-o și eu: „Dar pă dumneata cum te cheamă?“ Au zis: „Păuna. Nu ți-i drag numile?“ I-am răspuns că am o soră Păunica. Mi-au zis: „Ți-i dragă?“ „Ba, mi-i dor, de aia mă duc la Craiova.“ „Dară eu îți sînt dragă?“

Deși la anul 1814 împlineam 17 ani, dară mă stăpînea rușinea, nefiind învățat[1]. Au luat o chei[i] de lemn dă la strașină, au descuiat, am intrat în casă, luîndu-ne unul cu altul prălej. Păunica m-au luat în brațe. Nu am zis ba. M-au s[t]rîns, ne-am dăzmierdat. Amor platonic. Au luat scăpărători și au aprins o bucată de iască. Au pus-o în cîlți. Făcîndu-i vînt, s-au aprins. Sub pat era plin de lemni, uscături și baligă uscată. Au făcut focu. Eu așteptam să să aprinză și să ne mai jucăm.

Iată, intră două feti și zici: „Ole, ole, surată, dă treabă ești? Dă cînd te căutăm? Știi, surată, că noi n-am dormit dă aseară?“ Au zis una către alta, bulgărește: „Ima malcu da rabota a da icdim.“[2] Bulgarca era o dolfană[3]. Eu tăceam cu frică după cuvîntul bulgarcei. Înțelesesem, că în școală era băieții de bulgari. Ne da gulii cînd vinea la școală. Noi întrebam: „Cum să cheamă cutari și cutari?“ Și toati ne spunea, și noi le arătam tabla lor, pentru că erau *udrăna glava*[4]. Tot eli au zis: „Fă, unde l-ai găsit, surată? Dă-mi-l mie“, au zis bulgarca. Păunica au zis: „Ba, zic. Că tu ai pe Ion.“

1. Lecțiune incertă. Șters în ms.
2. Има малко да работа а да ицдим. O să cam avem de treabă (pînă o să înțeleagă; bg.).
3. *Dolfan*, dolofan, trupeș, dar și bogătaș.
4. Ударена глава, tari de cap (bg.).

„Știi tu, fă, surată, ari să să ducă dăsăgaru și [ai] să rămîi fără țiocuși, fără panglici. Dă-mi, fă, surată, 60 parali." „N-am, surată. N-am." Păunica se întoarce către mine și zisă: „Neică Tachi, ai 60 parali?" Cam dă frica bulgarcăi, am zis că am 2 nesfieti[1], cari era legati într-un capăt de basma. Au aprins opaițu. Eu am scos basmaua din sîn.

„Tata era boiernaș pus asupra aurarilor, de strîngea birul, cîte 1 dram % aur nelucrat. Hoții din Olt l-au păzit, toamna cînd au dus biru. Jianu[2] cu tovarășii lui, hoțul cel mari, l-au omorît și au luat o pereche de dăsagi cu aur. Mama s-au bolnăvit și au murit. Eu eram cu mama în casă la cucoana Brâncoveanu, lucram în casă tot lucru, mă învăța gospodăria. Învățam cu cucoana carte grecească. Și, dacă s-au dus la moșie, au trecut în țara nemțească. Am auzit în ogradă că s-ar fi sfădit cu domnul cari esti în București.[3] Pă mine nu m-au luat, m-au dat la mătușa ca să mă mărite și i-au dat și 5.000 lei, ca să-mi dea zestri. Neică Tachi, dacă vrei să te însori, să mă iei pă mini. Vrei?" Eu am zis că nu sînt de însurat. Am 17 ani, n-am nici

1. *Nesfie*, monedă de aur turcească.
2. Iancu Jianu (1787–1842), faimosul haiduc oltean.
3. Grigore Brâncoveanu (1764–1832) este cunoscut în epocă pentru opoziția la domnia lui vodă Caragea. Dacă în divanul din 4 martie 1813 este mare vistier, șase luni mai tîrziu este scos din slujbă și îndepărtat de la curte. În divanul din 20 noiembrie 1814 nu apare cu nici o dregătorie (V.A. Urechia, *Istoria românilor*, X/A, pp. 20, 35–36). Cronicarul Zilot Românul scrie că marele vistier Grigore Brâncoveanu: „ținea domnia în frîu de nu se putea mișca la rele", oferind detalii despre îndepărtarea sa din slujba de mare vistier în favoarea unui alt mare boier, Constantin Filipescu (Zilot Românul, *Opere complete*, ed. Marcel-Dumitru Ciucă, Minerva, București, 1996, pp. 102–103).

17 lei. „Eu aș avea zestri." Am scos o nesfină, cari avea 2 lei și un ort[1]. Am dat-o Păunicăi, și Păunica bulgarcei. Am zis să-mi aducă un zlot. Păunica mi-au cerut și pă ailaltă. Mi-au zis că ari o salbă cu rubieli, nesfieli și funduci[2], și „ți le dau eu". Au mai zis: „Șăzi, neică, că acuși venim."

Rămîind singur, am găsit pă coardă o turtă coaptă, moali, și, gustînd, mai am mîncat-o. Am găsit smîntînă pîn oalile cu lapti și le-am tot smîntînit. Acum să făcea ziuă. Nu era trebuință de opaiț. Ieșind pă afară, venea și fetile, rîzînd. Au intrat în casă. Au zis bulgarca către ailalta: *„Cacvo, da pavimu?"* („Țato, ce faceam?"). Au început a cînta *un cîntec* ieșit nou cu glas de fieti:

Ola, ola, surată, fa,
doruț de maica ta
ba, ba, ba, surată, fa.

Și alti voroavi. Eli au mai cîntat:

Aidi, Iană la poiană
să săpăm o buruiană,
buruiana macului
să o dăm bărbatului
să să ducă dracului.

Și, mai departe, m-au îndemnat să jucăm pe baba oarba. Am prins bucuros. M-au legat la ochi, dară vidirea bună pe subt legătură. Le prindeam de unde

1. *Ort*, monedă de valoare mică.
2. *Funduc*, monedă turcească de aur.

vroiam, trîntindu-ne pen casă, dar tot eu eram biruitor. Focu de pe vatră să stinseseră, focu între noi să aprinseseră. Gena au zis: „Surată, aprinde focu să facem mîncare, să mîncăm și ne gătim, că acuși aduc pă mireasă." Ailaltă au zis: „Aidi mai bini să jucăm o corăbiască[1]." Păunica făcea focu. Noi ne-am pus pă joc. Eram prieten cu Gena. De la pat, la jitărie și pe prispă. Nu ne luam în voroavi, dar tot la mine căuta ce sînt eu. Eram îmbrăcat cu anteriu de citabiu[2], încins cu un donluc[3], purtam ceacșiri roșii, cibotele era de Țarigrad, galbini, aveam fes și căciula cazachiească, și numai în fermenea. Avea și puțintel înfirat[4], legat la gît cu batistă albă.

Păunica au gătit mămăligă. Era de mei. Au turnat-o pe masă și făcea bucățele. Au turnat și laptile ce era prin oalile smîntînite. Au pus și brînză de vacă. Mi-au zis: „Mănîncă, neică!" Am răspuns că eu am mîncat turta (azima) de pe coardă. Am cercat mămăliga, și o auzeam. Am vrut să mănînc, dară tare crîșnea păn dinți. Au pus-o în lapte. Au zis că așa este bună. Am gustat cu o lingură de lemn, dară să lipea de gură, nefiind deprins nici cu mămăliga de mei, nici cu lingură de lemn. La noi, și la toți, era linguri de cositor și cu taliri tot de cositor, ciorbalîcuri și castroane mari și mici, tot de cositor. Pe la Paști și la Crăciun scotea de argint la masă. Era și farfurii, dară nu umbla pîn casă.

1. *Corăbiasca*, dans popular.
2. *Citabiu*, probabil citarea, din tc. *četarè*, stofă cu dungi pentru anterie.
3. *Dunluk* (tc.), țesătură de postav.
4. *Înfirat*, țesut cu fir.

Îndată s-au sculat de la masă, s-au spălatără toate, încă și eu. Ne-am făcut cîte o cruce. Au zis: „Ai, surată, la gătit!" Au găsit un pieptăne. Să pieptăna una pă alta. Și eu m-am apucat să pieptăn pă Păunica. Învățasem de la surori și verișoare. Au scos cercei și panglici înguști, mai multe flori. Au cerut și alălalti ca să le gătesc și pă eli. Am primit. Pă cînd le găteam, intră o nevastă tînără în casă și, uitîndu-se cam la mine, au zis: „Ce faceți drăcoa[i]celor? Unde l-ați găsit? Vă gătiți de joc? Dară știți voi că avem o nuntă și doi morți?" „Cum, gagă Dochiță?" „Biata moașă s-au dus la puț să scoată apă și au găsit-o înecată." „Aleu, gagă Dochiță, săraca moașa!" „Și biata Iana au lovit-o de facere. Au găsit-o bărbată-său cu copilul lîngă dînsa mort." „Aleu, gagă, așa au murit și copilul, și mă-sa!" Eu, cari ascultam, eram mort și foarti trist. Curaju nu era cu mine.

S-au auzit flăcăi chiuind. Aducea mireasa. Era sîmbătă. Am ieșit cu toții la priveală. Dară eu ședeam lîngă ușă, nu dăparti. Să-ntoarci Dochița către fete și zici: „Fată, Ion au pățitără. Dracu știe ce au făcut, că tată-său i-au luat poterii imineii și încă și calul, și merge pă jos și desculț." Gena s-au mîhnit dacă au spus. Dară pă mine nu mă întreba. Biata nevastă au zis: „Fetilor, păziți băiatul, că bulgarii noștri sînt îndrăciți!" Au pornit și alilalti, pă casi.

Eu cu Păunica am rămas. Păunica au zis: „Neică, eu nu știu de ce am venit la mătușa. Sora mamii m-au lăsat să-i păzesc casa, și mă-ntări urîtu acilea. Ai să mergem amîndoi!" „Dară undi, am zis, să mergem?" „Întîi la vii, și apoi la noi." Eu n-am cercetat unde. Au

luat o doniță dășartă și au aruncat și un cosor. Mai rămăseseră o mică bucățică de turtă. Au pus-o tot în doniță. Eu am găsit un băț și am pus donița dă umăr. Păunica au încuiat ușa pă dinafară cu o cheie de lemn.

Și Păunica să înainta, eu după dînsa. Fimei, fete, băieți și cari nu era p-afară să uita la noi. Era de a privi cinevași port ce nu era în sat, că îmbrăcămintea mea nu era de a merge cu donița în spinare. Nu mult am ieșit din sat, dară nu pă drum, pentru că era pază pentru dă ciumă. Era pă la casi fumuri de gunoai. Dacă [din] întîmplarea ar fi pierdut cinevași vreun lucru în drum, nimărea nu lua, dară nici hoți nu era. Pă de o parti frica de molipsire, și pă dă alta st[r]ictețea domnului Caragea: țapa, spînzurători, tăierea de mîini, tăierea de nas și urechi, țintuirea de urechi și pă boiernași. Pă însuși sameșul de la Craiova l-am văzut țintuit la poarta curții. Îl îmbrăcasi îmbrăcămintea boierilor. Era numai în miestii[1] și în vîrf de cetilor[2].

Ieșind din sat, nu departe să vedea o vii. Unile era culesi. Noi am sărit peste un gard cam pe la jumătate de pogon. Era o căpiță de mohor. Noi ne-am oprit, ne-am pus pă odihnă și mîncam dintr-un strugure. Soarile apunea păn vie, nimăria nu să auzia. Ne-am hotărît să petrecem la căpița cu mohor. S-au dus Păunica pîn vie, au adus cei mai dulci st[r]uguri. Am mîncat amîndoi. Era și puțină turtă ce rămăseseră de la mini. Noaptea sosisi. Luna ieșea mai tîrziu. Păuna au păzit să nu ne vadă cinevași. Eu am făcut un culcuș

1. *Miestii*, meși.
2. Lecțiune incertă; posibil celuitor, persoană care înșală, ademenește.

supt căpiță. Ne-am vîrît înăuntru. Am tras și mohor pe piceri, pentru că toamna e mai mult răcoari. Am petrecut noaptea; dară să ne fie mai cald, trebuia să ne vîrîm unul în altul. Ah, Păunica! [...][1].

Au fost noaptea mică sau mari. Cucoșu n-au cîntat. S-au făcut și ziuă [...] Pîn vie era rouă, dară noi ne-am spălat [...] cu bobițele din st[r]uguri. Ne-am șters cu basmaua mea. Dar, fiind deprins, m-am întors spre răsărit să-mi fac închinăciunea obișnuită. Am zis grecești: „*Docsa si, o Theos imon, docsa si!*“[2] Pîră în sfîrșit, apoi: „*Aghios o Theos, doxa Patri!*“[3] Păunica asculta subt căpiță sau o mică clai. Era cam frig, că era numai în cămașă, măcar că era numai din borangic și cu bibiluri, dară nu ținea cald. Eu gîndeam unde este giubeaua, să ne învelim amîndoi. Păunica n-au putut mistui. Au zis: „Neică, torocănai[4] grecești. Așa, poati, gîndești că eu nu știu și carti.“ Am întrebat-o: „Dară a vorovi știm?“ Au răspuns: „Μάλιστα“[5], dă bucurie. Pă nemîncati, am luat dintîi.

Șederi pîră a doua zi, luni. Soarile era la amiază, răsirea di[n] casi. Am pornit pe un hat. Am trecut peste două garduri [...]. Am zis Păunicăi: „Ce să zicem?“ „Nu știu.“ „Aidi să ne înturnăm la clai, și-am mînca poamă.“ Au zis: „Bine!“ Iarăși p-acolo ne-am înturnat, și [...] dă diparti am văzut clăișoara. Cuibu ni era

1. Aici și mai jos, șters în ms.
2. Δόξή Σοι, ο Θεός ημών, δόξα Σοή. Slavă ție, Dumnezeul nostru, slavă ție! (ngr.).
3. Άγιος ο Θεός, δόξα Πατρί. Sfinte Dumnezeule, slavă Tatălui! (ngr.).
4. *Torocăni*, a vorbi întruna, probabil din sb. *torokati*.
5. Μάλιστα, desigur (ngr.).

gata. Ne-am pus și ne odihneam. Mie nu-mi ieșea din gînd că au zis că știi grecești și carti. Noi trebuia să citim din ochi și pă buzi. Eu am zis: *„Pame, paracalo.“*[1] Au răspuns cu afectație. Încă mai bine vorovea decît mine. „Să spui rumânește: eu m-am născut în București, în casi la Brâncovianu, că toată bogăția noastră o păstrează mătușa. Am găsit o pungă dă aba. O rădicam sub pat, într-un calit, după păcioru patului. Am întrebat-o pă mătușa ce-i acolo. Mi-au zis: «Taci, copilă!» Apoi au ascuns-o de acolo.“

Soarile era sus. Nouă nă era foami. Numai struguri și guriță nu era de ajuns. Am pornit pîn vie, tot p-acolo, după ce am descurcat coada Păunicăi de mohor. Dacă ne-am apropiat de ograda vi[i]i boierești, ne-am sfătuit ce să zicem că sîntem cu așa haini, sîntem culegători. Au zis: „Neică Tachi, am să vorovesc numai eu, și dumneata să te faci mut, numai să gîngăiești, că puteai zici nu.“ Dacă am sărit pe o spărtură dă gard, am auzit culegătorii. Striga: „Aidi cu donițele la hîrdău! Cari cu ce ari și la mîncari.“ Noi am încunjurat drept la cramă. Era și o casă bună la vie. Ne-am dus drept acolo unde călca. Eu ședeam cu donița în spati. Cocoana și 2 coconiți și cîți mai era au ieșit și ne privea.

S-au adunat culegătorii. Au început a se spăla ca să mănînce. Masa era pe 3 scînduri lungi. Au adus vreo 3 mămăligi dă porumb. Au pus da rîndu niște ceanacuri[2] mari. Era carni și cu patlaceali cu zeamă. Noi priveam. Au venit o bătrînă. Era dădaca. Zicea: „De

1. Πάμε, παρακαλώ. Să mergem, te rog (ngr.).
2. *Ceanac, çanak* (tc.), castron mare.

undi veniți, băiatu?“ Eu eram mut. Tăceam. Păuna au zis: „Am venit la cules.“ „Aidi la masă!“ Unii ne rîdea, și toți se uita la noi. Au poruncit cocoana ca să ședem la masă. Ne-au adus cîte o lingură de lemn și cîte o felie dă mămăligă. Ceanacu era departi dă noi. Biata bătrînă au adus dănaintea noastră o strachină tot mîncări de aia. Eu mîncam mămăligă, dar din ciorba din strachină numai odată am luat. Păunica tăcea și mînca. Cuconițele toati își făcea a treabă pe lîngă noi. Eu dă foami am mîncat mămăligă goală toată bucata.

Au început a se scula de la masă. Ne-am sculat și noi. Dară pentru că culegători mîncaseră carnea cu mîinile, nici o furculiță sau cuțit nu era la toată masa, noi n-am avut a ne spăla. Culegătorii au pornit în vie. Pă noi ne-au chemat cocoana la scară. Ne-au întrebat: „Ați venit la cules?“ Păuna au răspuns: „Așa, cocoană.“ Cuconițele rîdea. „Dară de unde sînteți?“ Tot Păunica au răspuns: „Din satu Olitenița.“ Am a[u]zit: „Dar departi. Avem buni culegători. Păcat că-i pă sfîrșit. Apoi cîte parali ceriți pă zi?“ Păuna au zis: „E mai sară. Cîte ne-i da.“ Au zis cocoana: „Aná, bine.“ Coconițele se umfla dă rîs. Au adaos Păunica: „Apoi să mergem. Duci vița.“ Păunica înaintasi. Eu pă urmă mergeam și cu bătrîna. Ni-au arătat unde culeg[em]. Am început a culege amîndoi într-o doniță, și eu o duceam la hîrdău, unde să mustuia. Dusesirăm vreo 5 doniți. Țiganul cari mustuia striga: „Aidi cu donița, jupîne logofete, că apoi [...](înjura) pă soră-ta [...][1]“ Eu vroiam ca să-l înjur, dară eram mut. Am zis încet Păunichii: „Aidi să mergem la altă vie.“

1. Locuri goale în ms.

Amîndoi am pornit, ducînd puținii struguri la hîrdău, și am pornit. Dară țiganii striga: „Oarba!“ Păunica au început a plînge. Mergeam[1] pă latu vi[i]i, pă cari vinea coconițele și cu bătrîna. Ne-au zis: „Unde vă duceți?“ Păunica nu putea spune de plîns. „Dară ce ai pățit?“, au întrebat cam toati. Au răspuns că: „M-au înjurat și ne-au ocărît țiganii.“ Au zis: „Aidi, îndărăt, dă ni-l arată!“ N-am vrut. S-au pus lîngă un nuc cu toatili și ne-au zis și nou ca să ședem. Eu ședeam la spatele Păunichii. Bătrîna au scos dintr-un șervet o bucată de colac. Au dat jumătate mie și jumătate Păunichii și cîte o bucățică de ghiudum și cîte două corăbiele. „Dă cînd v-am văzut că n-ați mîncat!“ Păuna și eu tăceam și mîncam. Au întrebat că „de ce frate-tău au venit cu hainele astea la cules?“ Au răspuns că „eti așa poartă la București“. „Dară dă ce-i mut?“ Au zis: „Șadi la unchiu la Colțea și s-au suitără pă scară în cloponiță și au căzut la întunecos, au răcnit pîră au amuțit, că nu-l putea scoati“. Toati zicea: „Păcat! Ce frumos frati ai dumneata!“ Toati în București șădea. Au zis: „Bai.“ Coconițele întrebă pă Păunica: „Frumoasă cămașă ai! Cine ți-a cusut bibilurile?“ Au răspuns: „Ar fi rușine o fată să nu știe a face bibiluri.“ „Dară ce lucru mai știi?“ Au răspuns: „A țese adici[2] la prosopi și altili“. Duducile zicea: „Am să rog pă nineaca să vă plătească ziuă ca de cărători și să ne arați la cîte știi.“ Păunica au tăcut. Cuconițile mă priveau. Poati le era milă de mine.

Înseraseră. Am pornit cu toții. Pă Păunica au luat-o în casă. Dară eu am mers undi să tescuia. Tăceam,

1. În ms. merceam.
2. *Adici*, probabil arnici.

dară nimărea nu-mi zicea nimica, că-i ocărîsi cocoana. S-au pusără iară la masă. Și le-au adus carni cu varză și cu ardei. Mînca toți cu lingura. S-au sculat de la masă și se ducea și bea cîte o ulcică dă must de la tescovină. Începuse a însera bine. Au venit Păunica și m-au dus la bucătărie. Ne-au dat bucăți bune. Era tot carni cu varză, mai bune. Au pus mămăligă și cîte o felie de pîine. Ușa era deschisă și dă dăparti să uita cuconițele la noi. Eu am luat pîinea și o învîrteam. Am rupt o bucățică și cu două degiti întingeam. Am zis cătri Păunica: „Ab bai“, ca muții, fiindcă era și alții în casă. Păunica n-au înțeles că cer furculiță. Eu zărisem o furculiță pă vatră. M-am sculat și am luat-o. Am pus și căciula pă pat. Eram numai în fes, și am început a mînca. Dară, pentru că nu aveam foami, mîncam delicat. Era să mă scol de la masă. Au adus și cîrnat fript, vreo trei bucăți. Eu am luat una în furculiță, dară nu aveam cuțit, și cu furculița nu puteam rupe. Din sală am auzit rîzînd și zicînd bucătarului să-mi dea un cuțit. Țiganu mi-au dat un cuțit mari, zicînd: „Ține, jupîne logofeti!“ Eu mă uitam la el și dam din cap, dară pentru că era cuțit mari am cercat a tăia. Am luat numai o dată și m-am sculat de la masă. Cucoana au zis: „Săraci[i], săraci[i], cioara dracului, ț-oi rupe clonțu.“ Mi-am făcut cruci. Am luat căciula și mă miram ce să fac. Au adus o fată într-o donicioară cu must și cu o sticlă cu toartă au vîrît-o în doniță, umplînd-o. Mi-au dat să beau eu, că întrebaseră pă Păunica dacă am băut must. Au zis că nici apă. Eu mă căzneam a lua sticla dă toartă, dară cu al[a]l[t]a mînă a măritat-o să o puie pă laviță. Cocoana au strigat de diparti: „Nu înțelegi, fa?“ Fata

încă au zis: „Eu nu știu că-mi ține." Am ieșit în tindă pă cerdac. Mă uitam pă feriastă cum rîdea toati. Vierii, unii cînta, alții culcați pă lîngă foc. Călcătorii călca cu lumînări și căra în antal[1].

Nu tîrziu au venit bătrîna și au zis Păunichii: „Undi vă culcați, copii?" Au răspuns: „Nu știu undi." Au zis bătrîna: „Veniți după mine!" Ne-au dus într-un celar. Au așternut o pătură mari, au pus și 2 perni. Bătrîna au zis Păunichii: „Spune drept, copilă, nu ați fugit de ciumă?" S-au jurat Păunica, făcîndu-și cruce că nu. Era o ușa de ieșea afară în curte. Au luat bătrîna lumînarea. Noi, pe-ntuneric, am unit pernili, am îndoit pătura și m-am dezbrăcat de anteriu și l-am pus la cap. Ne-am culcat, față la față, și așa am dormit. Bătrîna dracului au venit noaptea cu lumînarea. Ne-au găsit culcați ca 2 frați [...][2] S-au sunat că au venit și cocoana de ne-au văzut, poati și cuconițele. Dară noi, harnici, ne-am sculat mai dă dimineață. Am găsit apă și ne-am spălat și șădeam la călcători. Bătrîna au făcut cu mîna Păunicăi. Așternutu era st[r]îns. Au vîrît-o în casă. Au cercat-o pînă au descoperit adevăru.

Eu eram în vie, umblam pă subt pruni și căutam pruni ce mai rămîn prin copaci. Iată vini și bătrîna și-mi zici: „Flăcăule, nu mai ai dă astăzi ibovnică." Eu mă uitam la dînsa cu tăceri. Au zis: „Nu te mai faci mut, că mi-au spus Păuna toati!" Eu tot tăceam și mă făceam că n-aș înțelege. „Ascultă-mă pă mine, că eu sînt ca mama ta cari te-au făcut. Aidi că te cheamă

1. *Antal*, butoi mare de stejar.
2. Așa în ms.

cocoana să mănînci ceva. Te-am văzut noi și aseară că nu ești culegător. Te-am văzut și astă-noapti că dormeai cu soră-ta în brați." Îndată m-am pus jos. Frica și rușinea mă cuprinseseră. Am oftat cu lacrimă. Bătrîna s-au pus lîngă mine. Eu plîngeam și tăceam. Așteptam să să ducă, și eu să fug [...][1]. Nu mi-au dat paaci pîră nu am vorbit și am hotărît că nu merg, să mă lase să mă duc la București. S-au auzit că strigă pă bătrînă. Cu sila m-au luat de mînă și mă ducea. Culăgătorii nu era departi în vie. Pășeam foarti încet. Iată și cocoana, poati vinea într-adins. Cum s-au apropiat, am sărutat mîna și am început a plînge. „Taci, copile, au zis, să nu te vadă țiganii!" S-au întors acasă din vie.

Bătrîna nu mă slăbea. Am zărit pă Păunica că era plînsă. Și m-au dus în casa fimeilor. M-au întrebat: „Mîncai ceva?" Am zis că nu mi-i foami. Dară tot mi-au adus o felie de pîini și nerdinchi[2] de peri, zicînd: „Mănîncă acolea, că Păunica ta au mîncat!" Pe cînd mîncam, veni și o cuconiță și faci a zici: „Mamă, dară mie nu-mi dai nerdenchi?" Bătrîna au zis: „Mănîncă și dumneata, că oi mai scoati!" Dară n-au mîncat. M-am lăsat de mîncat și tăceam. Eram numai cu cuconița în casă. Au venit și bătrîna, cu struguri tămîioși, și au zis: „Mîncați amndoi, dară să nu vă batiți!" Am rîs, și cuconița m-au întrebat că știu rîdi. „Te-au învățat soră-ta, așa-i?"... Eu am zis: „Și mata dacă mă vei învăța oi faci cum m-ei zici." „Gîdi, șiretule, ieri erai

1. Așa în ms.
2. *Nerdinchi*, nardinchii, sirop de rodii sau de alte fructe (tc. *nardenk*). Există și varianta *nerdenchii*, care este un must fiert cu gutui și dovleac pînă la îngroșare.

mut, și astăzi vorovești?“ Bătrîna au zis grecești: „*Tu sopa, min ton pirazis!*“[1] Au ieșit cuconița. Eu nu aveam ce faci. Pă Păunica o puseseră la gherghef.

Am ieșit pă afară. Dară parcă-mi era rușini și dă păsări, că aflasiră toți de istorie. Am luat-o iarăși în vie. Au trămis după mine un țigan să mă pîndească. Țiganu sta departe. Pă cînd mă apropiam de gard auzeam: „Undi te duci, logofeti jupîne?“ Eu umblam tot prinprejuru vi[i]i. În sat se făcusi tîrziu. Au început țiganu a zici: „Aidi acasă!“ Țiganu zicea că îi foami și ari treabă. Eu l-am înjurat, că acum nu mai eram mut. Au venit chelaru ogrăzii și au zis că mă cheamă cocoana mari. Am pornit cu zapcealîc.

Cocoana mari era în cerdac și poruncea prin curti. M-au chemat sus și au zis: „Șăzi acilea!“ Oamenii mîncasiră fasoli, că era miercuri. Dară toți să uita la mine, din culegători, și șăd cu cocoana în cerdac. M-au întrebat al cui fiu sînt. Am spus: „Al lui Foti Mirișescu.“ S-au uitat lung la mine și au zis: „Să mîni mîine la unchiu tău, în București.“ Am răspuns că-i la Craiova. „Apoi la Craiova mergeam, pă jos. Mă luasim cu niști cari bulgărești, și am nimerit pă Păunica.“[2] Cocoana era cu minti. M-au luat cu binile. M-au întrebat: „Esti ciumă în București?“ Am spus că numai fumuri. „Așa, copile, nu-i nici o ciumă. Ai dă mănîncă!“ M-am luat după cocoana mari. Am intrat în casă. Mi-au zis: „Șezi pă scaun!“ Era scaun dă lemn zugravit ca lăzile de la brașoveni. Nici o cuconiță nu era în casă. M-au luat pă mine la masă. Era bucati dă post.

1. Tu σώπα, μην τον πειράζεις! Tu taci, nu-l necăji! (ngr.).
2. „Și am nimerit pă Păunica“ șters în ms.

Am mîncat numai salată de pătlăceli și chifteli de ciuperci. Am mîncat și pestil[1] de pruni. S-au sculat cuconițele de la masă. M-am sculat și eu. M-am dus la bătrînă și am cerut must. Am zis „că-ți dă maica“. Au trecut și ziua, cam mirigană[2].

M-am culcat la bătrînă în casă. Păunica cu cuconițele. Pe cînd mă dezbrăcam, au văzut bătrîna cămașa, că era neagră. M-au întrebat să o dau la spălat. Am zis că am și păduchi. Au zis: „Mai așteaptă!“ Au venit cu o cămașă de-a feciorului cocoanii. M-am îmbracat. Am adormit bine.

Dimineața mă întreabă bătrîna: „Singur nu-i mai bine să dormi?“ După ce m-am spălat, mi-am făcut cruce. Am vroit să ies pă afară, dară bătrîna m-au oprit. Eu am înțeles că să temi că voi fugi. Am zis: „Maică, am jurat că nu fug.“ Cuconițele încă vroia să vorovească cu mine, dară nu putea, că se temea. Am ieșit iară pîn vie. Culegătorii mai gătea de cules, eu în urma lor, căutam ciorchini de struguri pă mai departi și cîntam:

Mă dusei în tîrg
cumpărai un pui
puiu zice pui drag
leică-i pui

și altili...

Mă zăboveam pîn vie ca să treacă ziua. Am auzit pîn vie rîzînd. Era cuconițele și cu Păunica. M-au întrebat ce găsesc în vie. Am zis: „Ciorchini.“ Mi-au dat

1. *Pestil* (tc.), pistil, magiun de prune.
2. Așa în ms. Nu am reușit să aflu sensul cuvîntului.

2 pesmeți de Brașov. Mîncam și ne încurcam prin vie. Am zis așa Păunicăi: „Ce m-ai spus?" „Dară ce era să fac?" „Apoi, noi ce să făcem acilea?" Păunica au zis că să duci acasă. „Dară eu?" „Te trimit la București". Am zis: „Cînd?" Cuconițile au zis: „Că ai să mergi cu noi, că tot în mahalaua noastră ședeți." Am tăcut. Păuna au început a plînge. O rîdea cuconițele că plînge ibovnicu și-i zicea: „Du-te și singură!". S-au făcut nevăzută fără a simți eu. Toată ziua am petrecut. Mă făcusem familiar. Dară cocoana Gherghina, cucona mari, priveghia. După 2 zile via era cule[a]să. Nu mai era mult calabalîc prin curte. Eu tot prin vie cîntam:

Dou inimi nu-mi dau pace,
Amîndouă silă îmi faci,
Mie numai una îmi placi.
Mia ine galanula,
Ali ine mavromati,
Omorfes che oi dio.
Pia na paro, pia n'afiso?
Den ecsevro apo tis dio[1].

După, *iha hamură*[2]. M-am dus în curte. Am intrat în cramă întîia dată. Priveam la cum fierbea. Ieșind,

1. Μία είναι γαλανούλα, / Άλλη είναι μαυρομάτι. / Όμορφες και οι δύο. / Ποια να πάρω, ποια ν' αφήσω, / δεν ηξεύρω από τις δύο. Una este cu ochi albaștri, / alta este cu ochi negri, / frumoase amîndouă, / pe care s-o iau, pe care s-o las, / dintre cele două, nu știu (ngr.).

2. După είχα χαμούρα (ngr.). După, aveam *hamură* (adică fructe/bobițe căzute pe jos și stricate). Lecțiune probabilă pentru ultima propoziție. Χαμούρα are și sensurile de femeie

m-am pus pe scară. Eram numai în fes și ceam[1]. Cucoana Gherghina au zis: „*Tachi, ela edo!*"[2]. Fetili și alt țigan ce coseau, împleteau mi-au zis tot grecești: „Cine te-au învățat cîntecu?" Eu tăceam. Au luat altă voroavă, dară de Păunica n-au tăcut a mă întreba. Eu nimica nu zăceam. Au mai zis: „Tot mut ai să fii." M-au întrebat de cînd am ieșit din București. Am spus că sîmbătă era o săptămînă. Au zis că luni mergem cu toții la București. Cuconițele pă subt geni rîdea. Am ieșit pă afară. Nu mă puteam astîmpăra. Am găsit nuci întinsi la uscat. Am luat și mîncat neoprit. Dă cuconiți nu mă puteam lipi, nu că nu ar fi vroit, dară era bîja[3]...

Sîmbătă au venit fratili cucoanii din București. Avea o fiică cu dînsu. Frumușică dă mucu dă lumînare. Eu ședeam în altă parti. Către seară au poruncit să pui[i] cai la brașovancă. Au ieșit să să suie în trăsură. Mă uitam ca șoarecii, de departi. Auzi[i] cucoana: „că am pă Tachi să meargă la București". Bătrîna mi-au dat căciula. Am sărutat mîna cocoanii și a boierului Bălăceanu[4]. Boieru și cuconița în fund, în capră era fecioru cu ciubucu și vizitiu. M-au pus denainte și am pornit. Pîră în București nu m-au întrebat nimica.

depravată, persoană imorală. Traducere și interpretare de Lidia Cotovanu.

1. *Ceam*, lenjerie. Termen regăsit în expresiile ceamșir-aga, ceamșir-bașa, ceamașirgiu care are legătură cu lenjeria, rufele.

2. Τάκη, έλα εδώ! Tachi, vino aici! (ngr.).

3. *Bîja*, ceva care provoacă teamă.

4. Este, cu siguranță, un lapsus. Mai jos vorbește doar de boierul Grigore Băleanu.

Dară cînd am trecut pin sat am tot închipuit, ieșind am văzut ars și am gîndit la toati.

Eu îndată am sărit din trăsură, s-au coborît și boieru și frumoasa coconiță. Eu șădeam pă afară, dară boieru m-au chemat în casă sus. M-au întrebat: „Unde șădeți?“ Am zis: „La Biserica cu Sfinți.“ „Te duci acasă, ori rămîi la mine?“ „La noi este numai un argat, că unchiu esti dus la Craiova.“ Așa era în trecut. Boieru au zis: „Vrei să rămîi la mine? Ți-oi găsi eu treabă.“ Am sărutat mîna. Au poruncit să-mi poarti de grijă, sara fiind, în casă la vătafu de curte, cari nu era însurat. Era un bătrîn grec, bun, bun.

A doa zi era duminică. Pînă a nu merge boieru la biserică m-au chemat sus. Mi-au zis: „Poți griji de canari?“ Avea 2 culivii. Am răspuns că-mi sînt dragi. „Am și eu acasă un ciocîrlan, o coțofană și o privighetoari.“ Au zis: „Măi, ești bogat.“ Eu am luat culiviile, le grijeam. O țigancă ce mătura i-am zis să-mi aducă săminți de susan și apă proaspătă. Au ieșit. Au spus dădachii. Dădaca era o gr[ea]că, anume chira Fotinia. Au venit la mine, au adus sămînța. Au poruncit de au adus și apă. Eu gătisem de grijit și le atîrnam în cuie.

Iată intră și coconița. O văzusem, dară nu vorovisem nimica. Am mers și am sărutat mîna. Au zis: „Tachi, rămîi la noi?“ Am zis că rămîi. „Bine, bine“, au zis dădaca. „*I tihi su, kori.*“[1] Nu puteam înțelege vorova. Mi-au zis: „*Cartera edo!*“[2] Salonu era mari. Am dăschis ușa cu socotință să ies afară. Am tras-o și

1. Η τύχη σου, κόρη. Norocul tău, fata mea (ngr.).
2. Καρτέρα εδώ! Așteaptă aici! (ngr.).

s-au încuiat. Am rămas în balcon. N-am strigat; tot gîndeam că va veni cinevași. Mai tîrziu au venit boieru, intrînd în salon, unde era canari[i], ca să-i aducă ciubuc și cafea. Văzîndu-mă, au venit la ușă. Descui[i] și mă întreabă ce caut în balcon. Eu am socotit că ies afară. Am tras ușa și n-am putut descuie. Au zis: „*Kakorizic[h]e!*“[1] Ieșisim. Au intrat dădaca cu dulceți și-n spuma cu ris[2]. Au adus și ciubuc și cafea. Eu șădeam la altă ușă. Au zisu boieru către dădacă: „*Par' ton apiston! Einai agiamis.*“[3] Mi-au făcut cu capu.

Am mers după dădacă. Coconița mi-au dat și mie într-o farfurioară vreo 4 linguri de dulceață. Am băut puțină apă. Dădaca spunea coconiții și rîdeau. Au venit dădaca la mine. Au zis: „*Pidac[h]i mu, na mi acusis imen.*“[4] Am zis: „*Malista, c[h]ira mou.*“[5]. „*Ela mazi mu!*“[6] M-au dus în casă undi șădea. Era o mică țigancă. I-au zis să iasă afară să nu ne auză. Și mi-au zis: „*Su aresi i conița Zoița?*“[7] Am zis: „*Ti to felis?*“[8]. Au dat din cap, zicînd: „*Ghiezi, gide, pusti!*“[9]

1. Κακορίζικε! Nenorocitule! (ngr.).
2. Ris, din ngr. ρύζι, orez.
3. Πάρ' τον άπιστον! Είναι ατζαμής. Ia-l pe necredincios! Este un neisprăvit (ngr.).
4. Παιδάκι μου, να μη [ν] ακούσεις εμένα! Drăguță, să nu asculți ce spun eu! (ngr.).
5. Μάλιστα, κυρά μου. Desigur, doamna mea (ngr.).
6. Έλα μαζί μου! Hai cu mine! (ngr.).
7. Σου αρέσει η κονίτσα Ζωίτσα? Îți place cuconița Zoița? (ngr.).
8. Τι το θέλεις? Ce vrei? (ngr.).
9. Γιεζί, γίδι, πούστη! Ghiezi, țapule, sodomitule! (ngr.). Ghiezi (Ghehazi), personaj biblic lepros (2 Regi 5: 20–27), prezent în formula de blestem.

Șădeam fără treabă. Nu-mi era a intra în casă. Boieru, dacă au băut cafea, s-au suit în trăsură și s-au dus la curte. Au intrat cuconița și au zis: „Știi giuca mangăla?“ Am zis că știu, dară dami știu bine. Au ieșit și au venit cu dădaca. Au dat dami și mangăla, zicîndu-mi: „*Enia su, pidi mu.*“[1] Din joc am luat îndrăzneală la joc. Am jucat dami pă sărutat, că parale nu aveam nici unu. Jocul să sfîrșea și sărutatul sporea. Eram fericit. Dară hotărîsim, fie ce ar fi, dară pentru că nu mă știa nimerea mi-au zis să nu ies pă afară.

Boieru[2] au rămas la masă la curte. Cocoana era la Băneasa cu doamna Caragea de vreo 4 zile.[3] Au însărat. Am sărutat mîinile dădachii și ziceam, ce să fac eu? Au zis: „*Sopa, pidi mu!*“[4] Mi-au arătat pă undi să mă duc *is to anang[h]eo*[5]. Au aprins lumînările în toate părțile. La noi era întuneric. Cuconița m-au nimerit și pe întuneric... Am prins a ne juca, juca... Mă dăprinsesim ca ursu la ulucu cu mieri. Dădaca au venit cu lumînări. Ne-au zis: „*Ti canite esis?*“[6] Spre răspuns ne-am umflat a rîde. Dădaca s-au făcut că n-au înțeles. Au zis: „*Pinases?*“[7] Am răspuns: „*Den pino.*“[8]

---

1. Έννοια σου, παιδί μου! Bagă de seamă, dragă! (ngr.).
2. „Boieru“ repetat în ms.
3. Din acest moment vorbește de boierul Băleanu, care ar fi mare vistier și un apropiat a lui vodă Caragea, dar nu face nici o precizare cu privire la prenume.
4. Σώπα, παιδί μου! Taci, drăguță! (ngr.).
5. Εις την ανάγκη, la o nevoie, la o adică (ngr.).
6. Τί κάνετε εσείς? Ce faceți voi? (ngr.).
7. Πείνασες? Ți-e foame? (ngr.).
8. Δεν πεινώ. Nu mi-e foame (ngr.).

„*Catalava. Esi, cori, pinases.*“[1] Au răspuns: „*Ohi.*“[2] Iară ne-am pus la mangăli. Eram cam tot de o vîrstă cu cuconița. „Aidi-n curti“. Nu mă știa unde sînt, că m-au întrebat: „*Pu tha kimithis?*“[3] Am dat din cap. „*Cathise edo eos avrion chi avrion si orminevo.*“[4] Am răspuns cu tăceri. Cuconița Zoița au zis: „*Nené, ela na se filiso!*“[5] Mergînd, o săruta. Mi-au zis și mie: „De ce n-o săruți?“ Am lu[a]t mîinile și le sărutam. Dădaca avea grijă pe afară. Vinea și să ducea. Era tîrziu, dară nu simțeam, de nemica nu gîndeam. Mi-au dat meșii duducăi, pișcoturi mîncam și rîdeam. Dădaca ieșise pă afară și, dăschizînd ușa, au zis: „*Ela agligora!*“[6] Ieșind, am auzit că încuie ușa cu cheia pă din afară. Eu m-a[m] culcat îmbrăcat, că eram în capcană. Gîndind, am adormit.

Era tîrziu, cînd au venit dădaca Fotini. Lumînarea mai să trecea. M-au sculat și au zis: „*Plai su cala, enia su!*“[7] Tăcînd, mă dezbrăcam, dară așternutu nu era de obrazu meu, că pă piceri nu eram spălat, ciorapii rupți. Am zi[s]: „*Nené, catarisi ta ciorapia! Ti hali ehon.*“[8]

---

1. Κατάλαβα. Εσύ, κόρη, πείνασες? Am înțeles. Ție, fata mea, ți-e foame? (ngr.).
2. Όχι. Nu (ngr.).
3. Πού θα κοιμηθείς? Unde o să dormi? (ngr.).
4. Κάθισε εδώ έως αύριον κι αύριον σε ορμηνεύω. Stai aici pînă mîine, și mîine te îndrum (ngr.).
5. Νενέ, έλα να σε φιλήσω! Măicuță, vino să te sărut! (ngr.).
6. Έλα αγλήγορα! Hai repede! (ngr.).
7. Πλάι σου καλά, έννοια σου! Să stai cuminte, bagă de seamă! (ngr.).
8. Νενέ, καθάρισε τα ciorapia! Τί χάλι έχουν. Măicuță, să speli ciorapii! Sînt vai de ei (ngr.).

Auz: *„Enoia su, pidi mu.“*[1] Am gîndit că și chira Fotini să culcă, fiindcă plapuma era de donluc, perni lu[n]gi și 3 mici. Am făcut cruce, m-am culcat. Au luat lumînarea, s-au dus și au încuiet ușa pă dinafară. Tîrziu. Pă întuneric, viind dădaca, s-au vîrît în așternut. Deodată[2] am gîndit că este chira Fotini. *„To hava su,* nene Tachi!“[3] Era dimineață cînd am auzit ușa deschizîndu-se. Dacă am văzut pă dădacă, am pus plapuma pă capeti, dară chira Fotini au zis[4]: *„Sicothite, agligora!“*[5] Zoițica s-au dus. Era în capoțel. Eu am tras ceacșirii, am luat cizmile în picere. M-au invitat să ies pă poarta grădin[i]i și să viu pă poartă, să merg drept la vătaf. Dacă mă întreabă, să zic că vin de acasă. „Am să fiu și eu, să nu faci vreo poznă.“

Am ieșit, au încuiet portița. Tot nu era ziu[ă] bine. Am încunjurat pîră să vin la poartă. Nu mă întîlnisem cu cunoscuți. Poarta dăscuiesiră pă jumătati, că mersiseră stolnicu în tîrg. Am mers drept la vătaf. Chira Fotini aștepta. Dacă am intrat, am calimerat[6]. Am sărutat mîna chirii Fotini. Au zis: *„Pu ise pidi mu apo[p] se? Thios iti porni?“*[7] Am răspuns: „Acasă.“ *„Ti cani o patir su?“*[8] Am zis că-i la Focșani, ci nu esti acasă. Am spus că numai Filip păzește casele. Am întrebat:

---

1. Έννοια σου, παιδί μου. Nici o grijă, drăguță (ngr.).
2. Cu sensul vechi „pe loc“.
3. Το χαβά σου… Nici nu gîndeai… (ngr.).
4. Adăugat în creion în ms.
5. Σηκωθείτε, αγλήγορα! Sculați-vă, repede! (ngr.).
6. Am dat bună ziua, καλημέρα (ngr.).
7. Πού είσαι, παιδί μου, απόψε? Θείος ήτοι πόρνη? Unde ești diseară, drăguță? La cele sfinte, sau la curve? (ngr.).
8. Τι κάνει ο πατήρ σου? Ce face tatăl tău? (ngr.).

„Cocoana [a] mai întrebat?“ Au zis: *„Ohi.“*[1] Mi-au mai zis: „Șăzi puțin și apoi mergi la canari, că sînt în seama ta, și dă n-ai căuta bine te spînzură cocoana“. Am tăcut. Au pus la cale de bucati cu vătafu. Ieșind m-au luat și pă mine. Am mers drept în salon; pe cînd eu puneam mîncari, au venit și cucoana numai în gicelîc[2] și cu giube pe umeri. N-au zis nimica; să plimba prin sală. Ieșind, au zis să vie vătafu. M-am dus și am spus. Am rămas singur de păzeam casa. Prin iconomia chiri[i] Fotini trăiam frumos, frumos, 4 zile de ceri, ceri[3].

Vineri dimineață mă lăsasi vătafu în casi. Era într-o sticlă rachiu, era somon și icri. El mînca și zicea că nu se molipsista. Am luat sticla, am băut rachiu. Am mîncat și icri; nefiind deprins, m-am amețit. Am început a vărsa. Țiganu au mers sus și au spus că sîn[t] lovit. S-au făcut zgomot. Au aflat că am fost acasă, și poate m-am molipsit. Era frică în toată curtea. Boieru, în tîrziu, au pus ca[ii] și s-au dus la curti. Era vistiernic. Au poruncit să stea porțile închise și un țigan la poartă. Vătafu nu intra în casă. Eu nu mai aveam nimica. Am ieșit în cerdacu din față și mă uitam la celi ce se întîmplasi. Fetile făcea coroani și duduca Zoi *mu*[4] să uita dă diparti. Au venit chira Fotini. Fără să intre în casă, m-au întrebat ce am: „Spuni!“ Am mărturisit adevăr: că am băut rachiu, ce n-am băut

---

1. Nu (ngr.).
2. *Gicelîc*, ghigilic, ghigelic, din tc. *gegelik*, scufie de noapte.
3. Cer, cu sensul de rai.
4. Ζωή μου, Zoe a mea (ngr.), exprimare afectuoasă.

niciodată, am mîncat și icre negri cu usturoi, mi s-au înturnat și am vărsat. Au început a rîdi, după cari voroavi s-au încredințat toți. Au dus vesti la cocoană că am băut rachiu de dimineață de la vătaf și am mîncat icri și usturoi. Dară acum mai bine. Au venit vătafu în casă, au văzut icrile că era mîncati. S-au încredințat. Eu priveam unde era de privit. Mi-au dat de mîncat. Boieru [a] venit la masă. Au mai întrebat, dară chiri Fotini au încredințat că nu eram învățat cu rachiu. Ar fi zis boieru: *„As pai sto spite!“*[1]

Iată și toaca la Mitropolie. A doua zi era sfîntul Dimitrie, zio[a] mea. Am zis către vita[2] Fusi: „Mă duc la biserică, că-i zio[a] mea“. Au zis: „Du-te! Și te du acasă, copile!“ Nu-mi părea bine. Tot ce era era pe mine. M-am dus la Mitropolie. Dacă m-au văzut din băieți, alții făcea cu mîna, alții au venit la mine de voroveam. Ieșind din biserică, ne-am dus la Antim. Acolo era un băiet tot prietin cu mine. Am întrebat de Marcu. Au zis că au murit la lazaret. Și toți era soră cu o cucoană, îi zicea deli[3] Marghioala.

A doa zi am fost p-acasă. Mi-am luat giubea, am schimbat anteriu. Cătră mătușă-mea spuneam mai de miciuni. M-am dus la biserică. Era adunați la hanu [unde] esti moaștile lui Sfînt Nistor în săcriu[4]. Printre

1. Ας πάει στο σπίτι! Să meargă în casă! (ngr.).

2. Așa în ms.

3. Așa în ms. Posibil să fie format ca în deli-aga, deli-bașă, căpetenia unui grup, și astfel să aibă sensul de „căpetenie“ a celetnicelor (curtezanelor) din București. Lazăr Șăineanu reține și sensurile voinic, brav, dar și nebun (Lazăr Șăineanu, *Influența orientală asupra limbei și culturei române*, II, Socec, București, 1900, pp. 9–10, 156–157.

4. Sfîntul Nistor se serbează pe 27 octombrie. Moaștele acestui sfînt ar fi putut fi în Hanul lui Filaret, ridicat de mitropolitul

norod, am simțit cum mă tragi de giubea. Era un țigan de la boieru Băleanu. Mi-au zis: „Aidi degrabă, că te cheamă cocoana Fotinia. Mi-au zis că fără de dumneata să nu merg, că te cheamă și boieru.“ Am intrat în altar, am luat o bucățică de anafură.

Am mers. Boieru încă era la biserică, la curte. M-am dus drept la chira Fotini. Au zis: *„Nesc[h]i, itan na min si gnorizo.“*[1] Am sărutat mîna, și iată și cuconița Zoițica. Mi-au zis: „Cocoanii [i] se urăște de-nchis. *Haze, ehis scopon na min erthisis?*[2] Mai des vino, vițele!“ „Ci m-am schimbat.“ Au zis că, dacă-i așa, să nu mă duc astăzi, că babaca mănîncă la Băneasa, faci bezădea ziafet pentru ziua bezadelii. M-au dezbrăcat. Nu intra în casă alții fără numai o micuță țigăncușă a dădacăi; mai era feti în casă; era și țigănci, dară nu intra în casă la chira Fotini. Am petrecut și noaptea acolo. Am dormit. A doua zi, dă [cu] noapti, m-au scos pă portiță și m-au îndatorit să viu după toacă.

Toată ziua am umblat. M-am întîlnit și cu băietu cari i-am dat în cap cu piatra. Mi-au zis: „Ce vași?[3] Dară auzisim că ai murit, să-mi pară a rău.“ Am zis:

Filaret II (1792–1793), aflat peste drum de Curtea Domnească a lui Ioan vodă Caragea. În apropiere aveau proprietăți și boierii Merișescu, pe care le vor vinde la 1847 pentru a lăsa loc Teatrului Național. Informația la Marcel Ciucă, p. 296, n. 303, în Dimitrie Papazoglu, *Istoria fondării orașului București*, Curtea Veche, București, 205. Vezi și V.A. Urechia, *op. cit.*, X/A, p. 33.

1. Ναίσκε, ήταν να μην σε γνωρίζω. D-apoi, drăguță, era să nu te recunosc (ngr.).

2. Χαζέ, έχεις σκοπό να μην έρθεις? Prostule, ai de gînd să nu vii? (ngr.).

3. Așa în ms.

„Să mergem la simicerie să mîncăm bogacii[1]". Aveam vro 20 parale. Cerusim de la Filip împrumut pentru ziua mea. M-am dus la deli Marghioala. Am petrecut ziua toată; pă după toacă, iară m-am dus. Am dormit tot acolo, și sara mi-au dat cuconița un ceasornic de aur mic cu muzică, ca să-l dau la ceasornicar să-l dreagă. Au zis că vătafului [îi] ceri 60 de lei. Mi-au dat și vreo 20 rubieli cu nisfieli și 6 funduci. I-am pus în buzunar dimineața. Am ieșit bogat. Am mers întîi la simigerie, am mîncat bogaci cu zahar mult.

Atuncea dăschidea și prăvăliile. M-am dus la un ceasornicar să-l dreagă. Au zis că au mai fost cu dînsul. „Apoi știi prețul?" Eu am zis: „Bine, știu." Și m-am dus, că aveam bani. M-am dus și am cumpărat o perechi de cizme de vacs; nu mai purtasim niciodată, trecusim pe la bai; am intrat și m-am băiet bine, 10 zile trecuseră. Am fost la ceasornicari. Au cerut 60 lei. Am scos paralile, dar mai să nu ajungă să plătesc ceasornic.

L-am luat și m-am dus la dela Marghioala să mă fodolesc. Am spus că-i a coconiții Zoițica Băleanu. Mă duc să-l duc. Au zis: „Dimitri, am făcut o ghirlandă dă bibiluri, să o poarti și doamna. Sau, dacă să mărită, o ia bezadea Caragea." N-am auzit. Au pus-o într-o cutie lungă adivărat împletită, trandafirași, garoafi, fragi, căpșuni și cîte alte frunze. Era de minune. Am întrebat ce preț ari. Au zis că faci 500 lei, „că sînt 2 ani de cînd împletesc". Am lăsat ceasornicu zălog. Am luat cutia. Aveam mari bucurie că mă duc cu cutia, ca un lipțcan mari.

---

1. *Bogacii*, bogace, pogace, plăcinte.

Am intrat cu cutia la subțioară drept la chira Fotini. Am văzut calabalîcul, dară nu înțelegeam. Țigăncușa au mers și au spus dădacăi. Îndată au venit. I-am sărutat mîna; m-au dăzmierdat, zicînd: „*Pidi mu, pidi mu*[1], unde ai fost de o săptămînă?" Ce-am spus s-au trecut. Mi-au spus că dudu Zoița ari să fie Domniță: „S-au logodit cuconița și *caimini*[2], sărmani..." Peste mine căzusi focu din cer. „*Ta valomi is tacsin. Ta echis is to cuti.*"[3] Dacă am deschis cutia și-au văzut ghirlanta, au țipat: „*Ah, ah, caimini poli... Trava, pidi mu! Pu to evrisc[h]i,* taman *eis ton c[h]eron tu?*"[4] Au zis : „*Cartera oligo!*"[5] S-au dus la cucoana și alti cuconi, că era în casă și cuconița *Zoi mu*. Foarti li-au plăcut, căci încă alta nu să mai văzusi. Au întrebat pe chira Fotini cine au adus-o. Au zis: „Nepotul mieu. Au trimis-o de la Constandinopoli." Toati au întrebat: „Numai una esti?" Pentru că spusesim că au lucrat-o peste 2 ani, chira Fotini au zis că mai trăi ani. Au zis: „Cu plăceri, logodito, tari frumoasă". Și neneaca să auză: „Oari cîtu va fi [...][6]? Să vie pă urmă". Chira Fotini au zis: „Esti nepotu meu."

Zăua au trecut. Ședeam cu întristare: „Cum nu sînt și eu bezădei?!", oftînd, am zis către chira Fotini. Au fost masă de mai mulți boieri și cucoani. Cătri

---

1. Παιδί μου, παιδί μου. Drăguță, drăguță (ngr.).
2. ...καημένη, sărmana (ngr.).
3. Τα βάλαμε εις τάξιν. Τα έχεις εις το κουτί. Le-am pus în ordine. Le ai în cutie (ngr.).
4. Αχ, αχ, καημένη πολύ... Τράβα, παιδί μου! Πού το ευρίσκη, ταμάν εις τον καιρόν του. Ah, ah, sărmană tare... Trage, dragă! Unde au găsit-o, taman la vremea ei?! (ngr.).
5. Καρτέρα ολίγω! Așteaptă puțin! (ngr.).
6. Indescifrabil.

într-amurg au venit duduca Zoițica. Eu am lăcrimat și am oftat. Nimica n-au zis. Au venit lîngă mine spre mîngîiere: „Dară pentru că te-ai îngrijit pentru așa lucru frumos, apoi lasă, nenicuța noastră știi ce faci[1]." Ea era față. Au zis: „Dumitri *mu*, orișicine te va întreba, să zici că ești nepotul mieu, *apo mitera. Enia su, pidi mu*"[2]... Dudú nu mult au șezut, și s-au dus.

Înoptasi. Eu am întrebat ce să fac. Mi-au zis: „Undi să mergi noaptea? Dormi acilea!" Am dormit într-u[n] tîrziu, că era petreceri, și a doa zi [aveau] să meargă cu toții la Băneasa, la bunică-sa[3], căci nu putea să vie în București. În fapt de zi, au venit logodita de am... am... vorovit... Am luat o sărutari, și s-au smucit și s-au dus.

Eu eram nepotu chirii Fotini. Mai tîrziu, pe cînd căta de dus, au venit Nițu[4] cu 40 de funduci. Dădaca și zici: „*Oligolero cani, omos as ine!*"[5] Și-am luat și șădeam. Dădaca au zis: „Știi pă lipțcanu Costa Foru, geambrostu[6] Bandrovici?" Am zis că știu. „Am să-i zic că-mi ești nepot și să te ia la prăvălie, că are să vie cu marfă, și să te aducă la Băneasa". Costea Foru era în casă, făcea izvod de celi ce era să ducă. Am ieșit și eu, pă cînd trăgea trăsurile la scară. Chira Fotini m-au arătat la cucoană de nepot. Am sărutat mîna. M-au

1. Face.
2. ... απο μητέρα. Έννοια σου, παιδί μου! ...dinspre mamă. Bagă de seamă, drăguță! (ngr.).
3. Bunica maternă, Zoe Sturdza, soția marelui ban Emanoil Brâncoveanu.
4. Nițu este unul din frații lui Dumitrache Merișescu.
5. Ολιγότερο κάνει, όμως ας είναι! Face mai puțin, dar fie! (ngr.).
6. *Geambrost*, din ngr. γαμπρός, ginere.

arătat și la Costea Foru. Au zis: „*Cala*[1]. Să vie la prăvălie!" Chira Fotini au mai zis: „*Omos na ton paris na sinithizi.*"[2] Chira Fotini au fost să poruncească. A doua zi, casa era pustii pentru mine. M-am dus, am dat 20 funduci. Au zis că măcar să fi mai dat 10. Am făgăduit că mîine mă duc la Băneasa și am să mai cer. Am luat ceasornicu, și-l purtam cu tăceri. Era sară.

Am mers la prăvălie la chir Costea. Era și socru-său, Bandrovici. Am sărutat mîinile. Amîndoi vorovea grecești. Pentru mine și pentru hatîrul chira Fotini, m-au întrebat de unde sînt, de anii ce am. Un Gheorghi Furculiță au zis că am învățat amîndoi la școală. Au înserat, s-au închis chiopengele[3] și cu lacăti. Am pornit acasă. Odaia era la Gabroveni. Mai multe gospodării era într-o curti. Cucoana lui Foru era grasă, mai mult urîtă. Avea un copil mic, băiet, dară avea paramana[4] frumoasă. Eu nu puteam fi ucenic, că eram de 17 ani[5].

Dacă au înserat, s-au pus toți la masă. M-au chemat și pe mine. Gheorghi Furculiță era la masă și cu alt fecior[6], Hristache, frate cu Foru[7]. Am mîncat cît să poati de delicat, fără obrăznicături. Dacă ne-am

1. Καλά. Bine. (ngr.).
2. Όμως να τον πάρεις να συνηθίζει. Dar să-l iei ca să se obișnuiască (ngr.).
3. *Chepeng*, din tc. *kepenk*, oblon.
4. *Paraman*, postav.
5. Ucenicia începea în jurul vîrstei de 10 ani. La această vîrstă, Merișescu ar fi trebuit să fie calfă cu experiență, și nicidecum un începător. Un bun exemplu în acest sens oferă Teodor Vârnav, care trece prin ucenicia lipscăniei în Bucureștiul aceleiași perioade, la 13-14 ani. Teodor Vârnav, *op. cit.* pp. 46–52.
6. „Fecioru", șters în ms.
7. Adăugire interlineară.

sculat de la masă, am auzit că zicea cocoana Foru grecește: *„Ehi fersimata cala."*[1] M-au întrebat: „Fato, logofăti, ai așternut?" Am zis că am acasă și dă mîne îl aduc. Negustorii se culcă devremi.[2] Furculiță au zis că ne culcăm amîndoi într-u[n] așternut. Bucătăreasa era o fată și frumoasă, și șădea în casă. Eu am pornit muzica la ceasornic. Toți asculta. Am scos banii din buzunar și-i puneam în colțu basmalii, mai mult de fodolie. Am pus basmau[a] subt căpătîi și m-am culcat cu muzică.

A doua zi m-am sculat odată cu Furculiță. După ce ne-am spălat, au zis Furculiță să trimit să cumpere ori plăcinti mici, ori bogaci. Pe cînd așteptam să vie bucătăreasa, pînă a nu merge la prăvălie, au intrat jupîn Foru și au venit drept la mine. M-au întrebat: „Cîte ceasuri?" Am zis că sînt 6%[3]. Au luat ceasornicu, l-au întors, l-au căutat. Au zis că de undi-l ai. Am zis că-i a thiți[4] Fotini. „Ai și parali?" Am scos și basmaua. Au luat-o și au numărat. „De undi ai bani?" „Am și de la taica, am cîștigat și de la cunună, ce am luat-o pentru mirasă." Cucoana Foru și toți șădea păn uși și căta ce are să fie. Mi-au zis: „Avem să mergem la Băneasa, și să le lași la chira Fotini." Am zis: „Bine."

Mergînd la prăvălie, cu toții au început a alegi materii: horboti, vaperuri[5] și cîte. Eu priveam. Ne-au încărcat cu cutii și bocciali. Ne-am dus acasă și le-au așezat într-u[n] rădvan trimis de la Băneasa. Am făcut

1. Έχει φερσίματα καλά. Are purtări bune (ngr.).
2. Propoziție ștearsă cu o linie.
3. Așa în ms.
4. Așa în ms. Scris θiți.
5. *Vaper*, vapel, găteală, podoabă.

o cafalti[1] și ne-am suit în trăsură. Am cărat la cutii într-o sală. Au dat de știre și au ieșit chira Fotini cu domnița Zoița. Eu stam și priveam, mai mult la Zoițica. Cînd și cînd să uita și la negustoru nou, lipțcan. Au ales, au pus deoparti. Au zis: să mai aduci cutari și cutari. S-au cărat iarăși la trăsură. Eu tot nu aveam ce faci; m-au lăsat să păzesc cutiile în salon și s-au dus. Au ieșit Fotino și cu mireasa și să făcea că alegi materie, numai ca să vorovească cu lipțcanu nou... Mi-au zis chira Fotini: *„Ec[h]ina su ta evala is tacsin."*[2] Și s-au dus.

Eu șădeam, păzeam marfa pîră va veni stăpînu. Priveam calabalîcul, *sirta, ferta.*[3] Bezădea Dimitri Caragea vinisiră la logodnica sa. Chira Fotini au zis bezadelii de nepotă-său, și să mă ie de edecliu. Au făgăduit ce nu să faci. Au venit și stăpînul Foru. Au umplut salonu de marfă. Au ieșit un număr mare de cucoane și cuconiți, parcă era bîlci. Au ales, au tocmit. Eu, lipțcanu[4], mutam cutii, cu treabă și fără treabă. Abia numai Furculiță mă oprea, fiindcă el era vechi la prăvălie. După ce au ales, au măsurat, au cărat într-o odai toati. Acum era să stringem marfa și să mă duc la prăvălie. Bezadea au poftit pe chir Costea că pă mine să mă dei[i] la bezădii[5]. Au prins bucuros și mi-au zis grecește: *„Pai is tin dulia tou."*[6] Au ieșit Foti[ni], că spusesiră bezadea. Și mi-au făcut cu mîna,

1. *Cafalti*, de la tc. *kahvalti*, mic dejun, gustare.
2. Εκείνα σου τα έβαλα εις τάξιν. Pe acelea ți le-am pus în ordine (ngr.).
3. Σύρτα, φέρτα. Un du-te vino (ngr.).
4. Lipițicanu în ms.
5. În slujba, la curtea beizadelei.
6. Πάει εις την δουλειά του. Merge la treaba/munca lui (ngr.).

zicîndu-mi: *„Ela, pidi mu!“*[1] Și către chir Costia au zis: *„Mnisco ipohreosmeni.“*[2]

Toată averea mea era cu mine. Am intrat în casă după thița Fotini. Am auzit zicîndu: *„Na alacsi ta foremata!“*[3] Treabă nu aveam. Toată ziuă am privit la pregătiri[le] de nuntă. Noapti[a] am dormit într-o odai cu feciorii. Mi-au dat un condaș[4] de m-am învelit.

Eu eram edecliu a lui bezade. Feciorii de casă mă trata. Într-o zi m-au chemat thița la cucoana Băleanu și au zis să mă sui în butcă și să merg la chir Costea și să aduc acestea. Am înțeles. Am ieșit. Vătafu au fost poruncit de cai. Mergînd la București am urmat, viind cu chir Costea. Eu umblam ca un tititrez, intram și ieșeam fără să am treabă. Eram neoprit, *malista*[5], [edecliu] a lui bezădea și gineri. Bezădea au poruncit la arnăutu său. Au venit terzibașa[6] a palatului. Mi-au croit 2 rînduri de haine, 2 caftani de idecliu și o giubea și benișí, papuci cu meștí. Au adus 2 donluci pentru legat la cap. Dacă m-am îmbrăcat, mă fodoleam. Nunta nu să făcusi. Pă mine m-au numit bezădea edecliu domniții. Mi-au dat și un anger de bașa-bași[7]. „Ei, Dimitri!“ Așa mă numea. Mi să părea că eu eram cît și bezadea.

1. Έλα, παιδί μου! Du-te, drăguță! (ngr.).
2. Μνήσκω υποχρεοσμένη. Rămîn îndatorată, lectură probabilă (ngr.).
3. Να αλλάξει τα φορέματα! Să schimbe rochiile! (ngr.).
4. *Condaș*, conteș, manta lungă îmblănită.
5. Μάλιστα, desigur (ngr.).
6. *Terzibașa*, staroste de croitori.
7. Joc de cuvinte de la tc. *Baș*, cu sensul de „cel dintîi dintre cei dintîi“.

Nunta au fost pompoasă. Singur domnu au cununat, și cu doamna. Eram martor la amărăciunea mea, dară *ipomoni*[1]...

Grăbirea nunții au fost că bezădea era chemat de sultan să fie capichehaia. Eu eram edecliu peste trastufati[2]. Acum doamna mari făcea haz de edecliu domniții. Chira Fotini mă păzea de aproapi să nu vorovesc cu fetele. Zicea că fetele din curti știe năravuri multe. Pentru mine mai mult era sec decît frupt. S-au făcut și gătiri de pornit. Chira Fotini era țarigrădeancă. Eu eram nepot.

S-au adus cai mocănești. S-au încărcat calabalîcu 3 zile. Tot să găteau. Eu trebuia să merg. Frati-meu, Anastasi, era mai mic, dară mult mai frumos, făcea haz și chira Fotini, și domnița de el.

Cu alai de arnăuți, am pornit la caleașca lui bezăde. Era tot cai mocănești. Arnăuți în capri și în coadă. Boieri și vodă, cu metarhaneli și cu alai, ni-au scos pe Podul Mogoșoai[i]. Noi eram în car, șădeam cam zburliți. Era pîn postu Crăciunului. Era coviltir peste noi. Ne-am vîrît în fund. Dacă ne-au petrecut pîră la Colentina, bezăde s-au dus mai tari. Au luat cai de poștă și au mers la Brăila. După 3 zile, am mers și noi. Acolo era pașa. Ni-au dat la conac[3]. După dou zile ne-au trecut Dunărea. Am mers la Măcin, la Hîrșova și am facut conac [la] pașa.

Domnița să bolnăviseră. Mergea cocoana mare bașa de-i da doftorii. Au fost altă drăcii, beizădea cu

1. Υπομονή, răbdare (ngr.).
2. Lecțiune incertă.
3. Aici cu sensul prim – loc de popas.

domnița s-au întors la București, pe la Călărași. Pă noi, cu zăloage de turci, am mers la Varna pe la Misivria[1]. După 2 zile ne-au încărcat în corabie și ne-au dus la Țarigrad la casele lui Caragea, la Tharapia[2]. Dară chira Fotini tot ofta și zicea: *„Ah, pidi mu, pidi mu, caca ta psemata, ti mas meli emas?!“*[3]

Pă mine nu mă păzea nimărea. Am găsit un negustor din București. L-am cunoscut că era bogasier[4]. El nu mă cunoștea că eram edecliu. M-au întrebat, și i-am spus că sînt cu bezădea capuchehaia. Mi-au zis: „Aidi cu mine la Zumbul Han![5]“ Mergînd, mi-au zis să schimb hainele, că s-au trimis capigi la București, că „vodă n-au plătit haragiul de cinci ani, și ti-or tăia turcii“. N-am ieșit den han. Bietu sîrb mi-au făcut haini nemțești, mi-au cumpărat o pălărie și mi-au dat un pașaport nemțisc, că dacă mă va întreba turcii să-l arat, că el era sudit nemțisc. Am ieșit cu el pîn Bezisten[6]. Orișiunde mergea, eu tot cu dînsul, și purtam cîte o boccea cu ibrașim, mătăsuri și cele ce cumpăra pentru București. Mai mult de 10 zile trecuseră. Hanul lui Zumbulu era a sudiților nemțești. Acolo era toati odăile pline. Pîn odăi era 2 rînduri de paturi și suia pă scări. Chiria era un #[7] pă zi, și pentru aia stau

1. Mesembria, azi Nesebar, în Bulgaria.
2. Tarabya sau Therapiá.
3. Αχ, παιδί μου, παιδί μου, κακά τα ψέματα, τι μας μέλλει εμάς?! Ah, dragul meu, dragul meu, orice s-ar spune, ce ne pasă nouă?! (ngr.).
4. *Bogasier*, negustor de mătăsuri și pînzeturi fine.
5. Sümbüllü Han.
6. *Bezistan*, bedestan, piață acoperită.
7. Așa în ms.

mai mulți negustori. Sara să încuie porțile de la ½ de pe 12 ceasuri, că să pornea culucii[1]. Era cafinea. La cafinea, dacă să adunau negutătorii, nu încăpeau. Era și joc de karaghiozlîcuri, și daca dam 5, 6 parale petreceam noaptea.

Într-o zi, de la cafinea, m-au strigat negutători[i] ca să audă turcii. Au zis: „Căpitan Mereșescu“, pentru că turcii erau belacii[2]. Am mers la cafinea. Acolo era negutători în toată vremea. Era mulți brașoveni. Unul, dacă au auzit de Mereșescu, m-au chemat și am șezut lîngă dînsul. Au zis să aducă cafea. Am spus că nu beau niciodată. Mi-au dat rahatlîcuri și apă, întrebîndu-mă de unde, cum și ce fel am venit în Țarigrad. Dacă am spus că sînt cu capichehaia a lui Caragea, au zis: „nu mai este domnu Caragea. Au fugit[3] în țara nemțească, la Bieci[4]“. Au zis: a cui ficior sînt? „Merișescu“, am zis, „a lui Fotachi“. El au zis: „Frate-meu s-au însurat?“ Mă uitam lung: de care frati zici? Era frati mai mari decît taica. M-au luat în brați, m-au sărutat, și eu am sărutat mîna. Au spus la toți că-i sînt nepot. Banii îi cheltuisăm pi haini, și încă mai eram dator vro 100 lei; făcea amgeru meu mai mult. Au plătit unchiu la negutători cife icusari[5] bine pentru mine.

A doua zi am trecut la Pera, la dichiu[6], și au luat pentru mine un pașaport de sudit nemțesc. Murisiră

1. *Culuc*, tc. *kulluk*, pază, strajă.
2. *Belaciu*, belaliu, tc. *belalı*, capricios, dificil, năzuros; *cf. belea*.
3. Ioan Gheorghe Caragea fuge din țară la 29 sept. 1818.
4. Beci, Viena.
5. *Icusar*, icosar, monedă turcească de argint.
6. *Dichiu*, funcționar bisericesc.

domnu Moruzi bătrînu, la Ienihori[1]. M-au dus unchiu să privim. Nici cunoșteam, nici mă cunoștea. Părea, cerceta. S-a auzit că la Tarapia li-au luat viziru și calabalîcu trimiși[lor] din Bogdania, și pe oamenii ce venisi. Nu știu ce s-au făcut. Auzeam seara: cei ce sîn[t] vinovați. Dară nu văzu nici pă edecliu. Au zis Ghitu grecu: „Edecliu era frumușel. L-o fi luat turcii olan[2]. *Anathima tus, sc[h]ila!*“[3] Eu tăceam și ascultam.

M-am dus cu moșu-meu 1. la Chania Calis 2. la Denodos, 3. la Troada, 4. la Salonic, 5. la Lemnu, 7. la Sfeta Gora, la mai multe, 8. la Triesti, 9. la Viniția și la Ostroavi, la Smirnu și la Alixandria, unde au murit unchiu de ciumă. Era cu un negoț: cumpăra bumbac teancuri, cu astari[4] și castambol[5], și alagieli și ibricir[6].

Consulatul Alexandrii au pus toată stăpînirea pă averi. Mi-au dat 700 lei, m-au dat la un căpitan de corabie neamț ca să mă ducă la Galați. De la decemvrie 1814 și pîră la al doilea an, la septemvrie, am umblat 1 an și 8 luni[7].

1. Alexandru Moruzi moare la 10 iulie 1816 la Constantinopol (Florin Marinescu, *Etude généalogique sur la famille Moruzi*, ed. cit., pp. 61–62). Ienihori, formă coruptă, contaminare între ngr. Neochori și tc. Yeniköy (ambele însemnînd literal „satul nou“, cartier în Istanbul pe malurile Bosforului și în apropiere de Therapia).

2. *Olan*, din tc. *ulan*, *icioglan*, flăcău robust.

3. Ανάθεμά τους, σκύλα! Să fie blestemați, cîinii! (ngr.).

4. *Astar*, panză groasă, căptușeală.

5. Castambol, stambă.

6. *Ibricir*, ibrișin.

7. Dacă luăm ca reper 1815, cînd Zoe Băleanu divorțează, atunci data începerii călătoriei trebuie să fie decembrie 1815.

Din Țarigrad am cumpărat mătănii, mosc, unt dă trandafir, rahatlîcuri. Aveam o torbă cu roșcovi de Hindia de la *arapoi*[1] cei cu cari era un galion *Altar Sanelii*.

Apoi, apoi, cîte și mai cîte.
Prin urmare cred istoriile.

1817 septemvrie 20
Dumitrache Foti Merișescu, în vîrstă de 20 ani
Dălhăuți

1. Αράποι, harapi, arabi (ngr.).

CONSTANȚA VINTILĂ-GHIȚULESCU
Patimă și desfătare: Despre lucrurile mărunte ale vieții cotidiene în societatea românească (1750–1860)
Evgheniți, ciocoi, mojici: Despre obrazele primei modernități românești (1750–1860)
În șalvari și cu ișlic: Biserică, sexualitate, căsătorie și divorț în Țara Românească a secolului al XVIII-lea

RADU ROSETTI
Amintiri: Ce am auzit de la alții. Din copilărie. Din prima tinerețe

ION GHICA
Scrisori către V. Alecsandri

JAMES O. NOYES
România, țară de hotar între creștini și turci: Cu aventuri din călătoria prin Europa răsăriteană și Asia apuseană

NICOLAE SUȚU
Memoriile Principelui Nicolae Suțu, mare logofăt al Moldovei (1789–1871)

NEAGU DJUVARA
Între Orient și Occident: Țările române la începutul epocii moderne (1800–1848)

memorii | jurnale
călătorii | corespondență | portrete | convorbiri | biografii
reportaj | portrete în dialog

Nimăre nu mă gonea, dar mie mi se părea că mă prinde și mă duce la domnitoru Caragea și mă pune în țapă, pentru că adesior sîmbătile punea în țapă pe hoți. Am privit și mă luasi frica; tot sîmbăta pe vinovații la pușcărie, la unii tăia mîinile cu satîru, la unii tăia nasu și urechile, legați cu mîinile dindărăt, numai scutura din cap.

Tînărul care își scrie amintirile din vremea ciumei lui Caragea este un personaj coborît din *Ciocoii vechi și noi* sau din *Scrisorile* lui Ion Ghica. Lipsit însă de ambiția și de machiavelismul acelora, Tache Merișescu rătăcește printr-o lume nestatornică și plină de primejdii; soarta i-o fac relațiile de familie, bunul-plac al înaltelor obraze și, mai presus de toate, întîmplarea.

Băiat de casă la boier, amant al cuconiței, calfă la București, edecliu la Țarigrad, negustoraș prin porturile Levantului, el ne lasă o mărturie neprețuită din secolul fanariot – secol pe care îl cunoaștem mai mult din scrierile călătorilor străini ori din amintirile cețoase ale nepoților celor care l-au trăit.

Manuscrisul pe care Constanța Vintilă-Ghițulescu îl scoate astăzi la lumină va deveni o piesă de neocolit în istoria literaturii noastre premoderne.

ISBN 978-973-50-6444-0

